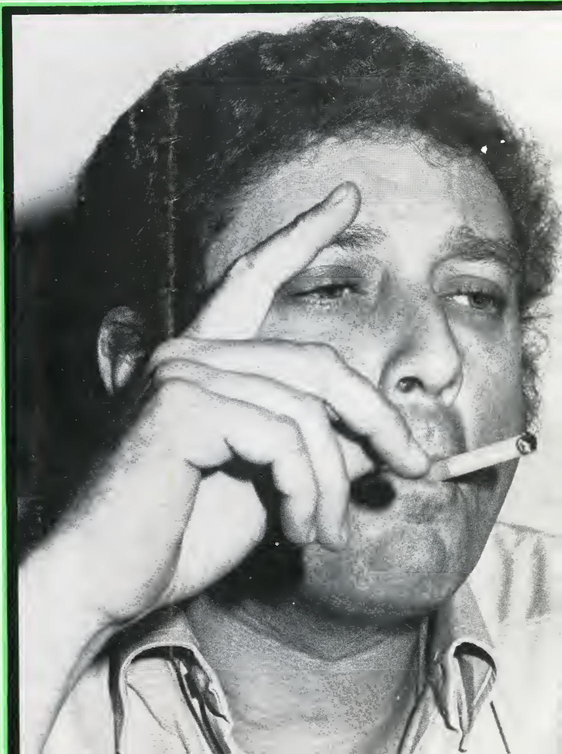
AÑA 12

10

DECEMBER 1981

skol & komunidat

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA SIMAR

✱ SEPARASHON ✱ ✱ STATUS APARTE ✱

Atrobe nos politikonan, tanto di Aruba komo di e otro islanan a haña ta bon pa bai serka "mama" Hulanda, pa laga esaki disidi ta kiko lo tin di bai pasa pa kaba ku e situashon di impase ku a surgi despues ku MEP a sali foi gobierno sentral.
Ku hopi bònbòshi nan a bai Hulanda, ku mannan bashí nan a bibi bek. Ta foi unda ta sali e konfiansa ku Hulanda lo por i kier solushona e problemanan aki na Antias?
Mientras historia ta demostra ku ta Hulanda a krea e situashon di desigualdat entre e islanan, ku e.o. awe ta e base di e problemanan. Komo kolonisador, Hulanda nunka tabata interesa den un desaroyo igual di e pueblo di e 6 islanan, pero tabata inverti plaka den e isla ku tabata kombinié mas, esta Korsou. Hulanda a yega di kambia varios biaha e struktura estatal di su kolonianan, manera e tabata haña ta bon:

— na 1815-1828: 3 kolonia (Surnam, Isla Riba i Korsou).
— na 1828-1845: 1 kolonia (bou Surnam).
— na 1845: 2 kolonia (Surnam i Korsou).

Tambe Hulanda a hasi tur esfuerso pa *mantene* e situashon di desigualdat. Foi kuminsamento Hulanda a nenga redondamente e derecho riba auto-determinashon di kada isla i a deklara ku Antias ta un "ondeelbaar geheel". Nos ta korda tambe kon na 1950 Hulanda ta impone e partishon di asientonan di Staten di 12-8-1-1, mientras ku promé ku esei e partishon tabata 8-8-2-1-1-1, i asina a establese e "overwicht" polítiko di Korsou den Antias, y a elimina e representantenan di Saba i Statia bou di e preteksto ku e islanan lo ta autónomo den e struktura nobo.
Den e situashon di desigualdat aki ta logiko ku ta en espesial e komersiantenan di Korsou, e isla priviligía, tabata probecha mas di e frutanan di e previlegio. Ta logiko tambe ku na un sierto momento ta bin protesta di e komersiantenan di e otro islanan, ora ku nan ta ripara ku nan pida di e kuki kolonial ta mucho chikito. Ora ku Lago ta establese su mes na Aruba na 1920 esaki ta nifika un desaroyo ekonomiko enorme di e isla aki. Aruba den e tempo ei tabata wordo goberna kasi totalmente foi Korsou, unda e Koloniale Raad tabata sinta; e komersiantenan di Korsou a bin domina mayoria parti di e komersio ku a kuminsa florese na Aruba, amtenarnan di Korsou a bin tuma hopi di e posishonnan klave den e aparato di amtenar, i e kuerpo polisial tabata wordo reforsa dor di polisnan di Korsou.
E delaster punto aki tabata un "doorn in het oog" di Eman, ku tabata prefera pa e kuerpo polisial wordo reforsa cu polis hulandes en bes di polis di Korsou.
E prome grito pa Separashon ta sali foi e "notabelen", esnan mihor pará den e komunidat Arubiano di e tempo ei. E movimiento aki ta haña mas forma bou guia di AVP (Eman), ku tambe tabata hiba e lema: "Aruba pa e Arubianonan"; asina deklarando nan mes kontra di e obreronan ku a bini di e otro islanan pa bin traha pa Lago.
Ta notabel tambe ku un referendum bou di pueblo lu lo a wordo teni e tempo ei, nunka no a tuma luga, mientras ku Eman tabata pretende di ta papia na nomber di pueblo.
Hulanda su posishon e tempo ei tabata lo siguiente:

— Na e prome Ronde Tafel Konferentie na Surnam nan a aksepta un moshon den kua e derecho pa autodeterminashon di Aruba NO ta wordo rekonosí. E delegashon di Antias a bai Surnam ku e mandato pa eksigi e derecho di autodeterminashon.

Hulanda ta nombra e ora un komishon (komishon van Poelje) ku lo mester a studia e posibilidatnan di un status aparte pa Aruba (...). E raport di e komishon aki ta rechasa separashon, pero ta propone un federashon Antiano den kua e islanan lo ta autonomo. (Prome ku esaki tabata tin un otro komishon, komishon Oppenheim, ku tambe ta sugeri autonomia pa islanan den un federashon, na aña 1944). E delegashon di Aruba ta bai di akuerdo ku esaki; Hulanda NO ta asepta proposishonnan.

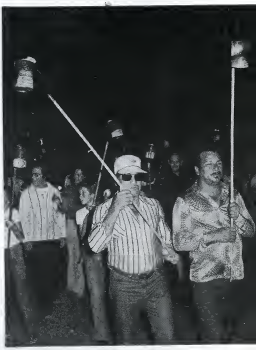
— Al kontrario, Hulanda ta impone un struktura estatal den kua e autonomia di e islanan ta limita, e gobierno sentral tin hopi poder, i reinado hulandes (gobierno hulandes) tin un influensia hopi grandi den asuntonan insular. Kombina esaki ku e echo ku Hulanda a disidi ku pa elekshon di Staten mester tin 4 "kieskringen", un pa kada teritorio insular, mientras ku esnan eligi mester representa henter Antias, ta bira klaro ku e sistema aki ta demostra atrobe e politika di dividi i reina ku e kolonisador Hulandes a utilisá.

— No obstante ku Eilandsraad di Aruba na aña 1952 unánimamente ta asepta un moshon ku separashon mester wordo reglá prome ku Statuut bin na vigor, Hulanda ta neglisha esaki i ta nenga asta di pone e derecho di separashon den e preambule di Statuut.

Ta visto ku Hulanda kier a duna su kolonia Antias autonomia solamente si lo a keda un "bestuur" hopi sentralisá.

Mas o menos 15 aña ta pasa prome ku e kuestion di separashon ta bolbe bin "in the picture". Ora ku despues di 30 di mei 1969 Hulanda su karakter kolonial a keda demaskará, e ta disidi di aselera e proseso di dekolonisashon. E motibo aki i tambe e miedo di politikonan Arubiano pa e "zwarte proletariaat" militante di Korsou, ta pone e relashon entre Aruba i Korsou atrobe bira topiko di diskushon. E remarkenan di politikonan di Aruba e tempo ei ta demostra ku den e "lucha Arubiano" ku nan tabata propaga e aspektonan rasista i shovinista tabata hunga un papel hopi importante. Pueblo di Korsou tabata wordo pintá komo "vol arbeidsonrust, sociale problemen en raciale problemen". Watty Vos ta bisa ku Korsou lo por tuma un ehempel di Aruba unda e diferente parti di poblashon ta biba ku otro den un bon relashon (korant 21-3-72), i asina tabata bagatelisa e lucha husto di e klase obreril di Korsou.

→

redaktie: c. tromp, r. oomen, h. oplaat, q. maduro en l. emerencia.
redaktie-adres: kantoor simar, sabana blanco 36 — *bank:* a.b.n., banknr. 31.47.886.
layout en fotografie: r. de graaff - *drukker:* v.a.d. - *abonnementen:* ned. antillen naf. 27,50 per jaar, nederland naf. 27,50 per jaar (zeepost), luchtpost naf. 45,— per jaar, overige landen naf. 27,50 per jr.
simar, sindikato di maestronan di aruba, sabana blanco 36, p.o.b. 582, oranjestad, tel. 24219 - *bestuur:* madonna stephens,

skol

aña 12 · no. 10 · december 1981

voorz., carla kelkboom, sekr., henk weustink, penningm., mercedes van der hansorman, 2e penningm., arturo oduber, comm.
sekretaresse kantoor: mevr. f. alexander - *vergaderplaats:* sabana blanco 36, tel. 24219, simarleden die hier willen vergaderen kunnen de sleutel op het kantoor afhalen - *banken:* banco barclays antiliano v-224-1, algemene bank nederland 31.47.886, *nieuwe leden:* kunnen iedere dag opgegeven worden op het kantoor, sabana blanco 36

Betico Croes

¿ SEPARASHON ?

Status Aparte

Watty Vos

Henny Eman

¿ Independensia ?

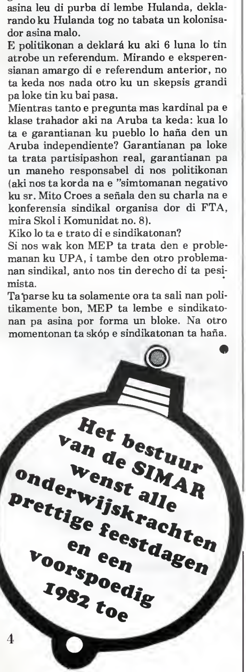
¿ STATUS APARTE ?

6 komunidat

sindikato di maestronan di aruba

Independensia

purba di forsa Antias den e rumbo ku nan ta haña ta bon, deklarando ku nan ta nenga di duna e garantianan deseá, tanten ku e no tin un "bista klaro" tokante e posibel konsekuensianan di un Aruba independiente i a manda nos politikonan kas bek pa bai hasi nan "huiswerk".
Nos ta puntra nos mes: Ta unda e "blueprint" a keda ku segun MEP tabata kla? E raport di KWG mester wordo tira den bari di sushi?
Ta tipiko pa MEP ku ora Betico a bini bek di Hulanda, a deklara ku e komishon lo bai "prepara e independensia di Aruba", i asina atrobe sigui ku e liña di gaña pueblo i krea ilushonnan falso pa purba di skonde e kara abou ku nan a haña na Hulanda. Atrobe nos ta tende e lema di "status aparte" (di banda di oposishon), anke awor komo fase transitorio(?). Hulanda lo a laga sa ku e no ta kontra di un status aparte. Mirando e deklarashonnan ku Hulanda a hasi den pasado riba e topiko aki, ta mustra ku Hulanda atrobe ta hungando e wega politiko di gana tempo ku "zoethoudertjes". I e politikonan Antiano ta guli manda abou numa. Betico ta bai asta asina leu di purba di lembe Hulanda, deklarando ku Hulanda tog no tabata un kolonisador asina malo.
E politikonan a deklará ku aki 6 luna lo tin atrobe un referendum. Mirando e eksperensianan amargo di e referendum anterior, no ta keda nos nada otro ku un skepsis grandi pa loke tin ku bai pasa.
Mientras tanto e pregunta mas kardinal pa e klase trahador aki na Aruba ta keda: kua lo ta e garantianan ku pueblo lo haña den un Aruba independiente? Garantianan pa loke ta trata partisipashon real, garantianan pa un maneho responsabel di nos politikonan (aki nos ta korda na e "simtomanan negativo ku sr. Mito Croes a señala den su charla na e konferensia sindikal organisa dor di FTA, mira Skol i Komunidat no. 8).
Kiko lo ta e trato di e sindikatonan?
Si nos wak kon MEP ta trata den e problemanan ku UPA, i tambe den otro problemanan sindikal, anto nos tin derecho di ta pesimista.
Ta parse ku ta solamente ora ta sali nan politikamente bon, MEP ta lembe e sindikatonan pa asina por forma un bloke. Na otro momentonan ta skóp e sindikatonan ta haña.

Un método pa siña lesa na Papiamento pa enseñansa espesial (buitengewoon onderwijs) na Aruba

Riba inisiatiba di e komishon "Invoering Papiamento BBO", ku tabata konsisti di e tres kabesantenan di Emma-, Caiquetio- i Kibra Hachaschool i dos persona di Onderwijszaken, na ougustus 1980 a lanta un grupo di trabou ku e tarea pa desaroyá un método pa siña lesa na Papiamento pa e skolnan pa enseñansa espesial na Aruba. E grupo di trabou aki lo a bai kai bou di Onderwijszaken. E inisiatiba aki tabata forma parti di un plan total pa restrukturashon di enseñansa espesial na Aruba.
E restrukturashon aki lo a toka e.o.:

- introdukshon di Papiamento (i den lus di esaki e desaroyo di un metodo pa siña lesa na Papiamento);
- formulashon explisito di metanan di enseñansa espesial;
- desaroyo di un kuríkulo total;
- organisashon di e skol i koperashon entre e skolnan;
- guia di e skolnan;
- profeshonalisashón di e maestronan, ets.

E motibo mas direkto pa bai traha riba e desaroyo di un método pa siña lesa na Papiamento pa e skolnan aki, a sali foi e nesesidat grandi ku tabata i ta reina bou di e maestronan di e skolnan aki. Pa basta tempo kaba e maestronan aki tabata duna les na Papiamento; un situashon ku a surgi logikamente, si tene na bista e difikultat ku Hulandes ta trese ku ne pa e muchanan aki.
Hasiendo esaki nan tabata haña nan mes kada bes atrobe konfrontá ku e problema ku no tabata eksisti un método sistematiko i responsabel pa siña lesa na Papiamento ku nan por a usa. E maestronan mes a hasi diferente esfuerso pa traha material, pero e material aki tabatin e limitashon ku e tabata mucho poko i no-sistematiko.

Formashon di e grupo di trabou

Den e formashon di e grupo di trabou a purba di inkluí e eksperiensia den e praktika di enseñansa espesial dor di nombra dos maestra di e skolnan aki ku lo a bai partisipá "full-time" den e grupo. E dos maestranan aki ta: Olivia Duarte-Croes i Jane van de Linde-de Kort.
Komo spesialista didaktiko ku ta traha pa PDB, Nicoline Bislip a bin forma parti di e grupo i komo maestra na un huishoudschool ku tambe tin di haber ku enseñansa na Papiamento den e E-klasnan, Digna Laclé-Herrera.
Helen Guda, komo psycho-linguista i Lydia Emerencia, komo onderwijskundige (dosente na APA), ta e dos otro personanan foi kua e grupo ta konsisti. E delaster kuater personanan ta partisipá a base di "part-time".

Puntonan di salida

E grupo di trabou "Siña lesa" a stipulá komo puntonan di salida pa su trabou:

1. Lo dedika sufisiente tempo na e parti teoretiko pa por duna e metodo un fundamente fuerte.
2. E trabou lo wordu hasí mas tanto posibel den un kontakto estrecho ku praktika.
3. Siña di otro, pues evitá pa hasi trabou di nobo ku a wordu hasí kaba dor di otro.
4. E método lo aksentuá e sigiente puntonan:
   - e importansia di e kondishonnan pa siña lesa,
   - posibilidat pa individualisá,
   - atenshon pa ortodidaktika.
5. E manera di traha lo ta: kuminsa ku un "raamwerk" global i sigui diferensiá i konkretisá esaki mas i mas.

E orientashon *teoretiko* tabata sumamente importante i nesesario, pasobra ningun di e miembronan di e grupo tabatin eksperiensia den e desaroyo di un método pa siña lesa, anke sí den e trahamento di material pa lesa.
E orientashon teoretiko aki a toka e aspektonan:

- kondishonnan pa siña lesa,
- proseso di lesamento,
- didaktika i ortodidaktika di lesamento,
- metanan di enseñansa di lesamento,
- desaroyo di método.

Den e orientashon aki e grupo a haña e koperashon di spesialistanan riba diferente tereno; e.o. Joyce Pereira, Humphrey Senior, Ruth Ackermans i Diana Lebacs.
Algun konklushon:
Lesamento mester ta na kada momento un akto signifikante. Esaki ta nifiká ku tanto e aspekto tékniko, komo e aspekto di *komprenshon* mester forma parti di lesamento na tur momento.
Motivashon ta un faktor desisivo den lesamento. Pa e motibo aki mas tanto posibel

→

mester sali foi interes i saber di e mucha. Pa e motibo aki tambe, sigur den kuminsamento, mester sali mas tanto posibel foi idioma papiá, kada bes ku introdusi algo nobo pa e mucha. Asina e mucha ta wak ku lokual nos por papia nos por skirbi tambe.

E orientashon riba e tereno mas praktiko a konsisti di:

1. E inventarisashon i evaluashon krítiko di tur lokual por a haña na material pa lesa na Papiamento, e.o. e metodo di Ruth Ackermans, material di D. Laclé-Herrera i I. Tromp, lesmaterial di Emmaschool.
2. Kombersashonnan ku personanan ku ta traha riba e tereno aki (R. Ackermans, D. Lebacs, D. Laclé).
3. Bishítanan na diferente instansia, e.o. Ofisina di Kultura i Edukashon, i Centrum voor Leermiddelenontwikkeling (CLO) na Korsou.
4. Reunion di trabou ku e maestronan di e skolnan pa enseñansa espesial, unda a diskutí tokante metanan pa enseñansa di lesamento.
5. Inventarisashon i evaluashon di diferente material i método di lesamento na otro idioma (Inglés i Spaño).

GRUPO DI TRABOU "SIÑA LESA"

E trabou hasi despues di un aña

A base di un mihó bista riba e proseso di lesamento i konklushonnan saká foi experiensia, e grupo a logra konstruí un "raamwerk" global di e método.
Pa por a yega na e "raamwerk" aki a traha segun un modelo sistematiko pa desaroyo di un método, unda a eksplisitá i a duna kontenído na e siguiente fasenan:

- metanan,
- situashon di salida,
- selekshon i ordenashon di e kontenido,
- instrukshon,
- evaluashon.

E "raamwerk" pues por wordu konsiderá komo un produkto di e estudio ront di e aspektonan menshoná.
E "raamwerk" ta konsisti di un "overzicht" di tur e diferente fasenan den e método. Pa kada fase tin stipulá ta kiko e mucha mester por hasi na fin di e fase (metanan). Asina por distinguí e sigiente fasenan:

Fase 0: Dominio di kondishonnan pa siña lesa.
Fase 1: Dominio di abilidatnan tékniko basiko di lesamento.
Fase 2: Aplikashon di e abilidatnan tékniko basiko riba palabranan ku un grado di difikultat mas halto.
Fase 3: Perfekshon di e lesamento inisial.
Fase 4: Fase transitorio pa lesamento avansá.
Aktualmente e grupo ta elaborando kada fase mas detayadamente: ta parti tur fase atrobe den sub-fase i ta stipulá aki atrobe kiko e mucha mester por despues di e sub-fase (meta intermediario i spesifiko). Pa kada sub-fase ta bai determina: kontenido, instrukshon i evaluashon.
Pa por a determiná e *kontenido* di e método mester a hasi e.o.:

a. Diferente análisis linguístiko di Papiamento i di e usamento di palabra dor di "kleuters" ku ta papia Papiamento.
Asina a logra pa traha:
— un inventarisashon i análisis di e sonídonan i letra den Papiamento,
— a base di e "Woordenlijst" di H. Guda (1979) i di Komishon Vokabulario BBO (1981) a hasi e siguiente inventarisashon i análisis:
— di grado di difikultat i frekuensia di diptongo, triptongo, digrafo i klusters di e Papiamento papiá dor di kleuters,
— di grado di difikultat i frekuensia di struktura di silaba den e papiamento praktiká dor di "kleuters",
— inventarisashon preliminario di e elementonan morfológiko di Papiamento.

b. Tambe a hasi un análisis preliminario di e ambiente di e mucha Arubiano, pa asina garantisá ku e kontenido di e método lo ta adaptá na e ambiente di e mucha. Esaki ta importante den lus di motivashón, kual ta un di e kondishonnan nesesario den tur siñamento!

c. A base di e Woordenlijst di H. Guda (1979) i di Komishon Vokabulario BBO (1981) a traha tambe un análisis di e temanan ku ta bin dilanti den e Papiamento praktiká dor e mucha Arubiano di 4-7 aña. E temanan aki lo wordu usá den e método, pa asina sigurá ku e tópikonan lo no ta straño i no-interesante pa e muchanan (aki atrobe e importansia di motivashon).
A base di tur esaki a konstruí:
— un lista di (posibel) palabranan básiko (selektá a base di struktura i frekuensia). Riba e palabranan aki e mucha lo siña e teknika di lesamento,
— un "basiswoordenlijst",
— un "reading vocabulary".

Un parti importante di e trabou a konsistí di un estudio di e ortografia etimológiko, unda a analisá e diferente reglanan, "spellingspatronen", e diferente eksepshonan ets. P.e. a purba di averiguá si tin un sierto regularidat den e uso di e vokalnan modifiká manera o, ê, ò, è, e.
E estudio aki ta di importansia den lus di un planeamento di e método ku ta didaktikamente responsabel; pues ku e mucha no ta wordu konfrontá ku mucho hopi difikultat na mesun momento.
Riba initiatiba di e grupo di trabou i den koperashon ku Biblioteka Publiko a lanta un Komishon Kuenta, ku tabatin komo meta pa organisá un konkurso di kuenta pa mucha na Papiamento. Tanto mucha, studiante komo adulto por a partisipá na e konkurso aki. E importansia di e konkurso aki, den lus di e trabou di e grupo di trabou "Siña Lesa" ta, ku e produkshon di literatura pa mucha na Papiamento ta un di e kondishonnan pa un introdukshon di Papiamento den skol. E literatura aki ta sirbi komo material riba kua e mucha por sigui praktiká su téknika di lesa na Papiamento.
Tambe e grupo di trabou a duna su koperashon na un workshop "Aanvankelijk Lezen" ku a wordu organisá dor di APA pa e studiantenan di 3e klas. E miembronan di e grupo a duna diferente introdukshon i a yuda guia e workshop.

Algun eksperiensia i konklushon

1. A bira klá ku e trabou di desaroyá un método ta un trabou hopi grandi. E ideal lo ta pa lanta un sentro ku tin komo tarea: konstrukshon di método. Un sentro unda e ekspertisia riba e tereno di desaroyo di método ta konsentrá, un sentro unda tambe e diferente métodonan lo por wordu relatá ku otro, saliendo naturalmente foi di un "leerplan" integral.

2. E trabou di e grupo di trabou "Siña Lesa" a wordu difikultá, pasobra ku e grupo més mester a hasi diferente análisis linguístiko. Te ainda ta sinti falta di mas informashon, e.o. riba e tereno di desaroyo di idioma di e mucha. E informashon aki ta hopi importante den lus di un introdukshon di Papiamento den skol na un manera mas responsabel posibel.
3. E grupo a sinti komo un limitashon grandi ku su trabou ta limitá na un método pa lesamento inisial só. Por lo menos lo mester a traha na un *Taalmethode*, den kual lesamento inisial ta forma un parti. Pa por tin mas efekto, e trabou di e grupo aki lo mester wordu kontinuá i, den un segundo fase, integré den un "taalmethode". Aki tambe ta sinti falta di un "leerplan" eksplisitá pa un BBO, den kua Papiamento ta e lenga vehikulo.
4. E fase di introdukshon di e método den e skolnan pa enseñansa espesial mester bai na un manera bon *planifiká*. Lo no introdusi e método ful den ún bes, pero poko poko. E introdukshon aki lo mester haña un bon guia; ta planeá pa e dos maestranan ku ta forma parti di e grupo di trabou lo tuma e guia aki na nan enkargo. Tambe lo mester wordu planeá kón i ki ora e eksperiensianan den trahamento ku e método lo wordu usá pa koregí e método.
5. Lo ta bon pa promé ku e método wordu introdusí na e skolnan, e maestronan por sigui un kurso di profeshonalisashon den nan trabou. ●

WAT kwam de MEP eigenlijk in Nederland doen?

"Wij zijn naar Nederland gekomen om duidelijke garanties te krijgen voor de onafhankelijkheid van Aruba". Deze woorden citeerden diverse Nederlandse kranten uit de mond van Betico Croes na zijn aankomst op Schiphol op 25 okt. j.l. En op dinsdagavond 27 okt. konden wij de MEP-leider in AVRO'S informatierubriek Televizier nog eens horen verklaren, "dat er thans keiharde afspraken gemaakt dienden te worden met Nederland". Betico had even tijd voor de t.v. tijdens een schorsing van zijn besprekingen met de ministerraad. De schorsing volgde op een interruptie van mr. Hendrik Croes, die als toehoorder bij de besprekingen aanwezig was. Nadat Don Martina enige tijd aan het woord was geweest, vroeg Hendrik aan mr. Van Agt of Martina nu eens op zou willen houden met liegen. Mr. Van Agt reageerde met de mededeling, dat Hendrik als toehoorder bij deze bespreking niet het woord kon voeren en schorste de vergadering om de gemoederen te kalmeren.
Omdat Betico geen enkele garantie en geen enkele afspraak mee naar huis kreeg, kan gesteld worden dat de doelstellingen van het bezoek niet gehaald zijn en de missie dus mislukt is.

Irreëel

Maar liggen de zaken wel zo eenvoudig? Is het wel reëel om naar iemand toe te stappen om "even" afspraken te maken en garanties te eisen als die ander niet te kennen heeft gegeven hiertoe bereid te zijn? Er was geen enkel teken dat erop wees dat de Nederlandse regering zijn Aruba-beleid van de afgelopen jaren plotseling ingrijpend wilde wijzigen. Integendeel. Bovendien was er in Nederland een demissionaire regering en iedereen die een klein beetje begrip van politiek heeft weet, dat je geen fundamentele beslissingen hoeft te vragen aan zo'n regering. Of had Betico misschien voldoende pressiemiddelen om die garanties en afspraken af te dwingen? Nee. Van tevoren stond dus al vast dat de doelstellingen van het bezoek niet gehaald zouden worden en het bezoek dus op een mislukking zou uitdraaien. Waarom dan toch gaan, met weer zo'n grote kostbare delegatie?

Hete adem

De werkelijke reden lag waarschijnlijk meer op het gebied van de partij-politiek. Begin september stapte de MEP uit de centrale regering. De verwachting dat die regering wel zou vallen, kwam niet uit. De DP-Bovenwinden stapte erin en alles draaide rustig verder. Wat nu op Aruba? Had de MEP zichzelf op een zijspoor gerangeerd? Moest zij machteloos en tandenknarsend blijven toezien? Men voelde de hete adem van de AVP — die luidkeels om vervroegde verkiezingen riep — al in de nek. Er moest iets gebeuren. De weg terug naar de centrale regering was afgesloten, hoewel de MEP bij het weglopen de deur op een kier had open gelaten. De centrale regering gooide die deur echter met een klap dicht door de DP-Bovenwinden binnen te halen. Dan maar naar Nederland. Met een eisenpakket dat emotioneel lekker lag bij het thuispubliek, maar politiek irreel was. En de oppositie ging mee, want die is toch ook voor de onafhankelijkheid? Nou dan. En de centrale regering ging mee, om de zaak in de gaten te houden.

Garanties

Politiek irreëel, want welke afspraken wilde Betico maken? O.a. dat Nederland na het uittreden van Aruba garant zou staan voor de defensie van het eiland. Maar de gedachte, ooit nog eens aan de andere kant van de wereld in een gewapend konflikt verwikkeld te raken, intern (trauma van Curaçao '69) of extern, vormt al jarenlang een nachtmerrie voor iedere Nederlandse regering en is dan ook één van de redenen waarom Nederland van zijn koloniale erfenis af wil. Nog voor Betico voet op Nederlandse bodem had gezet, had het Nederlandse kamerlid Wijnie Jabaay al gezegd dat hij zijn wensen wel kon vergeten. "Als Aruba zich afscheidt van de rest van de Antillen dan kan Nederland voor dat eiland geen staatsrechtelijke verantwoordelijkheden meer dragen. Defensiewaarborgen zijn een symbool van de staatkundige verantwoordelijkheid, zodat die zouden moeten vervallen. Dat geldt in feite ook voor het kassatierecht van Arubanen in Den Haag, zoals ze nu wensen", aldus Jabaay in de Volkskrant van 23 okt. '81. Jabaay van de PVDA, die broederpartij van de MEP in de Socialistische Internationale...

Issue

Betico kreeg geen enkele garantie, geen enkele "keiharde afspraak", zelfs geen zachte. En was hij teleurgesteld? Welnee. Hij keerde rustig naar Aruba terug. Hij draait al lang genoeg mee in de politiek om te weten dat zijn verlangens onhaalbare kaarten waren. Nederland had hem gesust met een kommissie die over zes maanden advies moet uitbrengen. Het zoveelste rapport zal in de kast gelegd kunnen worden. Maar de MEP had weer een "issue", Betico kon weer een half jaar vooruit. En dat is nu juist het jammerlijke van de zaak, er wordt voortdurend veel stampij gemaakt en met emoties gespeeld, maar echte voorbereidingen voor de onafhankelijkheid worden nauwelijks getroffen. Enige jaren geleden heeft Skol i Komunidat de MEP-leiders al eens gevraagd hoever men gevorderd was met de voorbereidingen. Tenslotte hadden zij met *die* opdracht het mandaat van het volk gekregen. Veel verder dan de mededeling dat er "enkele kommissies" waren gevormd en de konstatering dat "we nog niet voorbereid zijn op de onafhankelijkheid" kwam men niet. En toen was men al jaren bezig. Het zou interessant zijn te vragen hoe ver men thans is.

Oppositie

Biedt de oppositie een goed alternatief? Nauwelijks. De partij die de MEP thans naar de kroon steekt, de AVP, berijdt het oude stokpaardje van de MEP: Status Aparte. Nadat de MEP het beestje had opgebruikt en afgedankt, haalt thans de AVP het weer van stal.
Waarom had de MEP Status Aparte verlaten? Omdat men er in de jarenlange onderhandelingen met Nederland wel van overtuigd was geraakt dat Status Aparte een onhaalbare kaart was. Als Nederland het n.l. aan Aruba zou toestaan, zou het dan ook de andere eilanden niet kunnen weigeren en tot

Bericht uit Nederland door JOOP JUTTEN

in lengte van dagen met zes versnipperde eilanden opgescheept blijven zitten. Als zelfs die koppige doorzetter Betico Croes dat inziet, dan kun je wel aannemen dat het echt onhaalbaar is.
Waarom komt de AVP er dan weer op terug? Omdat er op Aruba niet een, maar twee verlangens leven: 1. los van Curaçao, 2. bij Nederland blijven, op de een of andere manier. De AVP belooft beide verlangens te realiseren. Waar zijn we dan mee bezig? Met het voorbereiden voor de onafhankelijkheid, of met het winnen van stemmen en het veroveren van de macht? Een partij met verantwoordelijkheidsbesef zou bij zijn kiezers geen valse verwachtingen mogen wekken.

Zelf doen

Het Arubaanse verlangen zich los te maken uit het Antilliaanse staatsverband dient als een politieke realiteit aanvaard te worden, ook door die mensen die de verbrokkeling betreuren. Er dient dan ook op realistische wijze gestalte aan te worden gegeven. Op Aruba dient men langzamerhand te gaan beseffen dat men zijn heil niet langer moet zoeken in Washington, Panama, Venezuela of Den Haag, maar dat men het zelf moet doen. Men zal zijn eigen toekomst moeten ontwerpen. Zolang dat niet gebeurt, is dat het bewijs dat men er nog niet rijp voor is. Er wordt thans nog teveel over de wereldbol heen en weer gereisd. De onafhankelijkheid van Aruba zal in Oranjestad gemaakt moeten worden. ●

For di nos mesa di redakshon

Aña '81 ta kabando i pa loke ta trata e sindikatonan aki na Aruba un aña hopi problematiko ta kabando.
Pa nos mesun sindikato, esta SIMAR, e aña aki a wordo dominá dor di e problemanan na MTS, siguí pa un welga total ku a paralisá henter nos enseñansa. Den nos numero di november nos tur por a lesa kaba kon te ainda e problematiko di MTS no a yega na su fin komo ku di parti di gobierno insular e koperashon pa ehekuta e protokol di mart '81 ta laga hopi pa desea. No ta di spera ku den aña '82 esaki atrobe lo obliga SIMAR pa drenta den akshon, pero mirando e maneho sumamente swak di e diputado di enseñansa nos mester teme lo peor. Hopi a ser primintí di parti di e diputado aki pero nada ta wordo hasí.
El a papia di un "masterplan" pa nos enseñansa, pero despues di 9 luna den ningun skina nos por ripara algo ku por parse un "masterplan".
El a primintí di envolvi mayornan den su maneho pero ni ún mayor a wordo puntrá pa su opinion enkuanto un posibel mehorashon di nos enseñansa. Te na e momento aki e diputado aki no a bin ku ningun inisiativa pa drecha e kontenido nos enseñansa ku por sierto mas i mas ta kayendo den un estado deplorabel. Nos ta bai mas aleu. Te asta por bisa ku e ta stróba inisiativanan ora esakinan ta sali for di otro personanan, ku sí ta sinti nan mes responsabel pa nos enseñansa. Un ehempel: E kongreso di edukashon fisiko ku a wordo organisá dor di maestronan di skol pa luna di november, mester a wordo posponí na ultimo ora pa motibo ku nos diputado di enseñansa a bin ku kondishonnan ridíkulo pa e maestronan ku kier a partisipa na e kongreso aki (di kada skol por a bai dos maestro *pero* e muchanan mester a keda skol, algo imposibel pa e skolnan basiko).
Otro ehempel: E mesun diputado aki a nenga di aksepta un invitashon pa asisti na e kongreso di e akademianan pedagogiko di Korsou i Aruba den luna di oktober, otro inisiativa di e maestronan mes ku no por a haya ni sikiera atenshon di e diputado konserni.
Awor promé ku e bini akusa nos atrobe di ta kritika só nos ta kritika, nos kier reta e diputado aki pa bin ku pruebanan di lo kontrario.
Nos, komo maestronan, tá mustra ku nos no ta kritika só pero kú nos ta bin ku inisiativanan tambe, algo den kual e diputado te ainda ta faya horiblemente.
Ta di spera ku e dipputado aki lo bin ku un aktitut mas positivo enkuanto nos enseñansa pa aña '82 i den e lus ei nos kier deseé un felix aña nobo tambe.
Tambe pa nos hermano sindikatonan aki na Aruba aña '81 tabata un aña sumamente difisil. FTA a haya su mes konfrontá ku hopi problema den e sektor hotelero, bankario i di konstrukshon pero tog a logra na solushona e problemanan aki i yega na un c.a.o. satisfaktorio.
Sinembargo ta remarkabel ku sindikatonan ku tin di haber ku gobierno, direkto of indirekto, a keda lastra ku problema durante henter aña '81. Aki nos ta referi na e sindikatonan di GABA, SEPA, UPA i SIMAR.
Pa kuminsa, e gobierno insular te ainda ta nenga di papia seriamente ku GABA enkuanto un kompensashon pa e oumentonan drastiko di preis di diferente nesesidat primario. Ta bon pa nos realisa ku GABA ta un di e sindikatonan ku ta representa e trahadornan mas malpagá den servisio di gobierno.
Tambe a surgi problemanan ku SEPA, promé den Arubus i awor ku e reorganisashon di e haf di Oranjestad, kual reorganisashon tambe ta kousa ku UPA mester a bai den akshon.
Den e ultimo kaso aki a keda hopi kla ku gobierno aki no tin ningun respet pa e klase trahador. Nan ta bin ku un idea pa reorganisá e haf "and that's it".
Nan ta bai buska "ekspertonan" ku salarionan inkreibel na Hulanda pa nan proyekto, mientras ku riba nan mesun isla nan ta kuminsa rosa e trahadornan malpagá hinkando nan den un boshi di "struktura nobo".

Tur esaki sin ku e sindikatonan konserní por a partisipá realmente. Aki gobierno insular un biaha mas ta mustrando su inmadures i su inkompetensia pa ku un maneho drechi enkuanto su trahadornan.

Pa kolmo e mesun gobierno aki tin e kurashi di pidi koperashon di e sindikatonan ora ta toka asuntonan ku ta na interes di e partido na mando. Aki nos ta referi na e Komishon di Independensia. Ta bira tempo ku e sindikatonan aki na Aruba bai sinta hunto i formula eksigensianan basiko pa garantisá un respet pa e klase trahador den futuro aki na Aruba, pa evita mas abuso den e situashon di un Aruba independiente.

Ta bira tempo pa un bloke sindikál wordo formá aki na Aruba pa asina nos haya garantianan pa e klase trahador promé ku nos bula den e skuridat di independensia. Tanten ku no tin e garantianan aki i ku gobierno insular ta keda atrapá derechonan di su trahadornan, lo ta mihó pa stop ku kualkier partisipashon den kualkier komishon di independensia pasó e presensia di sindikatonan den tal komishonnan kontinuamente ta wordo spliká komo apoyo pa e politika partidista. (Ora nan ta presenta nan mes den eksterior).
Laga tur sindikato aki na Aruba kuminsa evalua seriamente si nan por sigui partisipá den e diferente komishonnan politiko, tanten ku derechonan fundamental di sindikalismo ta wordo atrapá dor di e mesun polítikonan aki. Pa bo traha un kas bo tin mester di un bon fundeshi promé. Pa bo traha riba bo independensia bo tin mester di un fundeshi solido di demokrasia promé, kaminda tin garantia pa tur sektor di e komunidat por partisipa igualmente den e desaroyo di su pais. E último fundeshi aki, segun nos, ainda ta bros bros.
Bon pasko i bon aña . . . ●

ENTREV
LIDER

Den ultimo siman di oktober e konferensia kumbre entre Aruba, Gobierno Sentral i Hulanda a tuma lugar na Den Haag. Den un otro parti di e Skol aki nos a elabora kaba tokante e resultadonan di e kumbre. Apartemente AVP den persona di Henny Eman a hunga un papel basta agresivo den e kumbre aki i te asta ta ser bisá ku e hulandesnan tin mas ”miedo di Henny ku Betico, entre otro pa motibo di su insistensia riba un kambio di ”Statuut” durante un eventual ”overgangsfase” pa asina haya un Status Aparte pa Aruba. Hulanda tin hopi miedo di esaki pa motibo di e karakter indefini ku esaki por tin pa ku su lasonan ku Antias. Nos a bai kombersa ku sr. Eman (ku, kontrario na Betico Croes, mesora tabata dispuesto, pa duna un entrevista) enkuanto e posishon i e argumentonan di AVP den e desaroyo politiko na Aruba. Un kantidat di topikonan a ser diskuti durante e 2 oranan ku nos a papia den su ”werkkamer” na kas.

HENNY

”tanto aña a

Mi no sa . . .

Pa kuminsa nos a bai bèk den pasado di AVP te fin di añanan 40 kaminda nan a bin ku e idea di ”Separashon” esta un separashon los for di Korsou.

Eman: ”E problema estatal a surgi muy en partikular ora Aruba a kuminsa progresa i ku kada desishon mester a bin for di e punto sentral di Willemstad. Originalmente dor di ”gouverneur” despues poko poko dor di staten ku gobierno sentral. E ehempel ku a bira simboliko pa esaki ta ku te asta mester a puntra ”gouverneur, Willemstad, pa haya permiso pa kumpra un stuf of un potlod pa un ofisina aki na Aruba. Gezaghebber tabata kompletamente dependiente di e ”centrale” na Willemstad i eí e frikshon a start”.

Skol i Kom.: ”Kier men ku tabatin un problema di gobernashon ku tabata forma e base di e frikshon?”

Eman: ”Si originalmente e tabata mas bien un problema di gobernashon sèk; e frustashon ku tabata reina pa via ku kualkier desishon ku mester a wordo tumá mester di permiso di ”gouverneur”. Si nos tabata kier un waf, si Aruba tabata kier un kaminda nobo ta imposibel pa Aruba haya un kaminda nobo ets. Komo ku esei tabata stagna e progreso di Aruba, el a kuminsa bira mas grandi”.

Skol i Kom.: ”Akinan bo ta yega na puntonan ekonomiko”.

Eman: ”Si, si, si, sigur. ”Uiteindelijk” un di e puntonan mas importante pa kiko Aruba kier a sali for di e konstelashon Antiyano tá pa puntonan puro ekonomiko. Siguramente. I no laga ningun hende gañabo ku no t'asina, ku ta pa ”e kousa sagrado”, ”e lucha” i e kosnan ei. E lucha ta originá gewon pa via di e dependensia gubernamental ku tabata stróba nos desaroyo ekonomiko”.

Skol i Kom.: ”No tabata asina ku ”eigenlijk” un grupo ekonomiko basta chikito, a entama e asunto aki? Lago a bin Aruba i un grupo relativemente basta chikito tabata afiliá na e progreso ekonomiko di Aruba e tempo ei?”

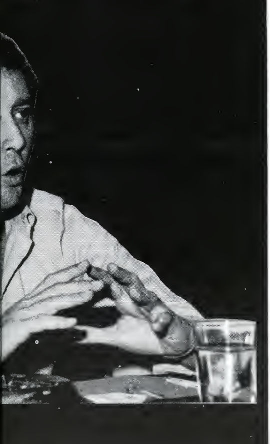
Eman: ”Ora bo bin riba e punto ei, ku si esei tabata pa un grupo chikito”. . . — silensio i despues — . . .”Mi no sa, mi no sa. Mi ta kere ku e ”voormannen” ku tabata den e lucha e tempo ei lo ta e ”beter gesettelden”-nan pasó ta nan tabata den politika e tempo ei. Pero si e ”drang” di e losmento for di e kuerpo sentral ei tabata pa mehorá nán grupo chikito of pa mehorá henter Aruba . . . mi no sa. Mi no por husga kua tabata e ”drijfveer” mas importante e tempo ei den e politikonan, di e ”pushers”-nan e tempo ei pa e kambionan. Mi ta kere ku na Aruba tabatin relativamente hopi hende ku tabata bringa, segun mi, pa ideal, pa mehorá Aruba i menos ”zuiver” pa interes propio. E ta difisil pa ”bewijs” e i ta difisil pa ”bewijs” e ”tegendeel”, pero mi ta kere ku mirando kon Aruba a krese, mi ta kere ku hopi politikonan e tempo ei tabatin Aruba na promé lugar i kisas nan mes na di dos lugar”.

Ta kabrito so tabatin

Nos a kuminsa papia di historia. Ta sigui un ”geschiedenislesje a l'improviste”:

Eman: ”Ora bo papia di e ”dekolonisatieproces wat betreft de Nederlandse Antillen: Mayoria di e eks-kolonianan ta paisnan ku a wordo konkistá dor di e kolonisador, pero ya kaba tabatin hende ta biba (den e pais kolonisá), e tabatin kultura, su propio historia di sentares di aña. Indonesia t'un pais ku tabatin un komunidat kompleks, ku un kultura di sentenares di aña ku a wordo gewon dominá pa 50, 100 aña (!). Ariba un sierto momento e komunidat ei a koi e kolonisador i sak'e afó. E desaroyo ei ta kompletamente diferente di esun ku a tuma lugar aki na Antias. Aki na Antias nos ta un ”gecreëerde samenleving”. 300 aña pasá, ora e ”handelskompagnie”-nan a bin Aruba el a saka de-

ISTA KU
DI AVP,

EMAN:
nd that's it"

laster un habitante. Por ta ku tabatin un par di indian skondí aki aya. Aruba no tabatin hende ku ta biba riba dje mas".
Skol i Kom.: "Segun mi ta e spañonan a saka nan kaba pa traha den esklavitud na Hispañola".
Eman: "Anyhow, loke ta importante ta ku no tabatin hende ta biba na Aruba. Ku eksepshon kisas, manera Hartog a skirbi den su buki, di e "honderdzoveel en dertig", ta kabrito so tabatin, no tabatin hende mas . . . "voor wat het waar is" mi no sa! Si tabatin 20 mes e no ta hasi diferensia riba e "essentie" di e "set up". E hulandesnan a kuminsa "bevolk" Aruba "volgens een vergunningstelsel". Bo mester a haya permiso pa Aruba por a haya "twee schoenmakers", "drie pastoors", "één dominee", "één zeilmaker". Asina Aruba ta wordo "bevolkt". E t'un komunidat kreá, Korsou meskos. E "slavenhandel" di e hulandesnan a trése nan einan, pa póne kondishonnan di biba, plus e negoshantenan ku tabatin einan. Bo no ta papia di komunidatnan ku tabat'ei, ku a wordo kolonisá anto djei nan (e kolonisador, red.) a sali bek. Kier men ku e liña ku ta keda kana na e "moederland" ta un diferente ku por ehempel esun di Indonesia pa Den Haag. Esaki tambe ta un aspekto ku ta hasi ku nos ta di opinion ku ora bo bisa ku bo kier mantene sierto lasonan ku Hulanda por lo pronto, mirando e limitashonnan, mirando e situashon ku tin aktualmente, nos no ta konsiderá nos mes komo "bedelaar" riba rudia ku ta puntra un "koloniserende mogendheid" un fabor, sino un "groei" di kual nán tambe ta forma parti di dje".
Skol i Kom.: "Bo no ta kere ku durante tur e añanan di kolonisashon no por a krese algo di relashonnan kultural, sosial i te asta ekonomiko entre e islanan?"
Eman: "Sigur, sigur, esei t'ei. E t'ei hopi mas ku e t'ei ku Hulanda. Pero loke mi ta purba di splika ta ku e proseso di dekolonisashon ta un diferente ku di e otronan. Kontrario na lokual hopi hende a kere den pasado ku lo bai krese un nashon, nó a krese un nashon. Aunke ku bo tin hopi kos en komun: Bo lenga pa loke ta "Benedenwindse eilanden", religion, un historia komun di 300 aña ku ta krea laso, siguramente ta duna ku e islanan aki ta sintí nan mes "verbonden" tambe. Nos mester kopera ku otro. Ni esun di mas ekstremista no ta pensa esei. Nos mestér di otro, manera hende mester di aire pa hala rosea".

Propio boluntat

Skol i Kom.: "Pero e lasonan eksistente riba nivel kultural, sosial, historiko i ekonomiko no ta sufisiente motibo pa institushonalisá e koperashon den un forma estatal?"
Eman (viktorioso): "Aaaaahh, wel ei bo ta bin den problema, ei bo ta bin den problema. Bo por bisa: Okay, te unda bo mester bai ku e lasonan aki pa bisa ku nos ta aksepta un estado antiyano, un republika antiyano. E orei bo ta haya otro faktornan ku ta hunga un rol: "eilandbewoners". Anke naturalmente e promé reakshon semper ta: "Si, pero esei ta "kleingeestig", bo no por pensa asina". Hendenan ku ta biba riba un isla tá pensa "insulair", te asta si t'un isla grandi; mira Inglatera. Awor pakiko esei ta strobabo pa bai den un koperashon? Motibonan ekonomiko i demokratiko. Si hende por krea un estado kaminda ku bo ta duna un siudadano (Aruba, red.) e mesun derecho ku dos i mei otro tin hunto (Korsou, red.) i ku ta keda funshoná, nos ta aksepté. Fundamentonan di demokrasia ta bisa ku bo nó por "stel gelijkwaardig één kiezer tegenover een breuk van een ander". Bo no por bisa ku e 8—8 ku nos tabatin of si nos kambia e sistema aktual den 12—12 por traha. E no pór traha! "It does not work"! Federashonnan den Karibe a prueba esei.
I un kos mi no ta komprondе. Splika'mi pakiko e "staatsrechterlijk geheel" mester t'ei? Pakiko bo no por krea un "zeer hecht en duurzaam . . . a base di libertat' "van onder af?" Bo ta krea institushonnan kaminda ku bo ta kopera a base di boluntad propio. Pakiko e mester ta estatalmente, kier men basá riba derechonan estatal, kier men demokrasia anto "van boven af", anto ku e podernan bo kier pone den man di e kuerpo sentral?
E base pa e "samenwerkingsvorm" entre e islanan aki mester ta "vrijwillig van onder af". Esei ta e base. Awor den kua bachi hurídiko bo ta bistié no ta importa'mi. E mester ta e kuerpo legislativo insulár, dor di e propio libertat, propio boluntad ku ta delegá sierto podernan (delegeer naar boven) i no omgekeerd". Pasobra, aunke e boluntad t'ei pa kopera ariba momento ku bo ta ponele "van boven naar beneden" bo ta krea frikshon! Nos ta sigur ku riba momento bo hasiele "vrijwillig van onder af", dentro di 15 aña lo bo tin un "hecht samenwerkingsverband" ku bo no ta kere! Nos ta kere, i ei mi ta spera ku madures politiko lo bini aki na Antias, ku nos lo por haya otro promé ku Hulanda "zadel" nos "op" ku un sistema ku nos no kier; haya otro ariba un formula di koperashon, nos mes reglé anto pa despues nos regla nos asuntonan ku Hulanda. Ta piká ku esei na Antias no a logra".

Pueblo ta bon informa?

Nos a sigui papia tokante e ultimo 10 añanan ora ku na kuminsamento di añanan 70 henter e asunto di status aparte i independensia a haya un impulso nobo. Na aña 1972 un delegashon arubiano konsistiendo di e partidonan MEP, AVP i PPA a sali pa Hulanda pa wak si nan por a logra un federashon den e konstelashon antiyano ku Hulanda aserka. Pero, komo ku esaki no por a logra e idea bieu di status aparte a wordu saká for di su →

lachi. Sinembargo esaki tampoko a haya un respons positivo di parti di Hulanda i segun Henny Eman e tempo ei e partido Hulandes PVDA a konbensé e partido MEP ku Aruba mester bira independiente totalmente, algo ku segun PVDA mester konta pa tur e islanan di Antiyas i ku segun nos a kompronde, a kousa un choké basta grandi ku e otro hermano "sosial demokrata" di Antiyas esta e partido MAN komo ku MAN no kier a ekspresá su mes hopi kla tikante independensia di Korsou durante e ultimo kumbre na Hulanda.
Kon ku bai bin MEP a tuma esaki over i e gritamento pa independensia a kuminsa. Na aña 1977 esaki a kulmina den un referendum sigui pa "akshonnan" kualnan ainda semanalmente ta wordu relata durante e programa na Tele-Aruba di Aruba i su independensia.
Eman su opinion di e referendum na aña 1977: "Nos no a partisipa na e referendum aki. Mi mes no a vota den e referendum aki i nos a konsiderá ku e uniko balor ku bo por duna e referendum ariba su mes, ta un balor indikativo. E ta indika, anke ku tabatin fraude i ku e kampañanan korí tabata un di esnan mas karo den historia di Aruba, ku pueblo tá desea kambionan fundamental".
Skol i Kom.: "Pero bo a yega di bisa tambe ku te na e momento aki pueblo ainda no ta bon informá tokante nan futuro enkuanto e diferente opshonnan. Tog boso ta sali for di e indikashonnan, e resultadonan di e referendum ei i tambe di elekshonnan pa kual e pueblo tampoko tabata bon informá".
Eman: "No, m'a bisa ku pueblo no ta sufisientemente informá pa tuma e desishon finál. Pero, esei no kier men ku ora bo ta drenta elekshon i bo ta trese padilanti bo punto di bista, anke hopi biaha superfisialmente, ku e pueblo no ta "catch" e "headlines" i a base di esei ta vota i disidi. Sinembargo nos ta di opinion ku ora bo bai definitivamente tokante bo estruktura estatál, ku esaki ta un desishon asina fundamental ku e ora ei e pueblo den su totalidat mester haya oportunidat di disidi riba dje despues di un informashon hopi amplio i hopi profundo. Kier men ku bo no tin ku bruha dos kos: ora bo duna informashon den kampaña tokante kiko bo ta desea di realisá durante un epoka di 4 aña, ta informashon di un otro tipo ku ora e pueblo mester bai disidi riba su futuro struktura estatal".
Enkuanto un miho informashon di pueblo Eman ta sigui bisa ku na su opinion bo mester soru pa e informashon (enkuanto un futuro struktura estatal) no ta den man di politikonan só. Hendenan neutral mester por basi esaki, pero sin eksklui e politikonan, pasó e parti politiko bo no por eksklui di e desishonnan ku mester wordo tumá. Mirando e informashon ku politikonan só ta duna el a sigui bisa ku hopi biaha nan ta salta di bisa loke nán ta desea, pero ku nan solamente ta kritika loke ótronan ta desea. Komo ehempel di bon informashon el a duna e programanan di "Ban kombersa" ku ya kaba a trata e problemanan di struktura estatal.

"Cafeetjes"

Bèk p'e liña grandi: Referendum a tuma lugá; akshonnan di ougustus '77, protokol di Willemstad i instalashon di e Grupo di Trabao di Reina mihó konosi komo KWG i kual despues di e ultimo kumbre a kai den bari di sushi.
Eman: "E strategia (di KWG) tabata; "partijen aan het praten krijgen", rek tempo. Loke e hulandesnan a hasi den KWG ta hunga futbol ku Antiyas".
Skol i Kom.: "Dikon anto AVP a partisipá den KWG. No tabata mihó si nan a dedika e tempo ei pa informa e pueblo mihó enkuante su futuro struktura estatal?"
Eman: "No, nos a haya ta nesesario pa nos drenta den Komishon di Reino pa nos implanta einan loke ta nos opinion, pa mayan, ora nos tin mayoria i nos bin ku e opinion ei, niun hende por bisa nos ku esei ta nobo. Asina nos a tres'é padilanti tambe, tanto den KWG i voral den e "Ronde Tafel Conferentie". Awor bo por manda bo opinion tambe pa telegram of karta, pero pa fortifika bo posishon bo ta yega mas fasil na loke nan ta desea ora bo por mustra riba tur e monentonan (den pasado) kaminda b'a keda persisti riba bo punto di salida. Nos ta kere ku AVP tabatin un kontribushon grandi i a akumula respet den esaki tambe den Reino Hulandes".
Skol i Kom.: "Awor boso a kaba di bai Hulanda atrobe i probablemente boso lo bai hopi biaha mas".
Eman: "Ami si, ami si ta bai regularmente, dos, tres biaha pa aña".
Skol i Kom.: "Si, bo tin negoshi einan tambe, no?"
Eman: "Si, si".
Skol i Kom.: "Café?"
Eman: "Cafeetjes ja".
Skol i Kom.: "Nan ta bayendo bon tambe?"
Eman: "Si, pero no ku e ta hasi diferensia p'ami paso mi tin nan "verhuurd".
Skol i Kom.: "Nan no ta motibo pa mantene lasonan estatal ku Hulanda?"
Hopi barimento den e "werkkamer" i Eman: "Esei ta bon, esei ta bon . . . ayayay (hariendo)".
Skol i Kom.: "Gevoelig onderwerp?"
Eman (desisivo): "Nee, nee hoor, helemaal niet, belachelijk! No, no ningun momento, esei lo hasi ningun diferensia. De gedachte alleen al . . .!"
Skol i Kom.: "Kon ku bai bin, awor boso a kaba di instala un komishon nobo na Hulanda ku mester bai studia e konsekuensianan di un Aruba independiente."

Despues di a mustra riba e echo ku durante KWG e derecho di outodeterminashon di kada isla a wordo rekonosí, pero ku a ser palabrá ku niun isla lo hasi uso di esaki durante e fase di transishon, lokual ta forma un base basta insigur pa Korsou komo ku asina durante henter fase transitorio e no sa kon e "eindfase" lo ta, sr. Eman ta sigui bisa: "Awor e asunto a kambia, ku awor nan (e komishon di 7) ta bai studia berdaderamente kiko e konsekuensianan ta pa Aruba, si Aruba bira independiente, pa e otro islanan i pa e relashon ku Hulanda den esaki. Esei ta pa promé biaha k'e ta sosode den e forma aki i ta hopi interesante kiko e resultado di e estudio ei lo ta.
Skol i Kom.: "Tog ya kaba tabatin un raport finansiero, ku a sali hunto ku e raport di KWG den kual konsekuensianan finansiero di entre otro un Aruba independiente ta wordo studiá. Awor esaki no ta konta mas of nan ta bin ku un estudio mas amplio kaminda por ehempel konsekuensianan geopolitiko tambe ta wordo studia?"
Eman: "Eksakto, i esei ta puntonan importante: "Defensie", kiko e "gevolgen"-nan ta? Hulanda lo garantisá "defensie?" Hulanda lo kopera ku organisashon di un "consortium" pa garantisá un "teritoriale integriteit?" Kiko e relashonnan ku Hulanda lo ta? E aspektonan ei lo bin padilanti".
Despues ta sigui un splikashon amplio di e diferensia entre e nota manera el a wordo entregá durante e kumbre na Hulanda i e vershon original. Riba insistensia di e partidonan di opisishon e vershon original mester a wordo kambiá na ultimo ora na Hulanda, voral pa motibo di un falta di argumentashon pa e eksihensianan Arubano den e promé nota (e vershon original).
Aki e ta mustra atrobe loke a bin padilanti anteriormente den e kombersashon aki, esta e manera distinto na kual Antiyas a wordo kolonisá dor di Hulanda i pa kual motibo nos no tin nodi bai Hulanda manera un "bedelaar". Hulanda tin obligasbonnan spesial pa ku Antiyas segun sr. Eman.

Pats . . . Independensia

Awor e "bloke arubiano" a presenta un nota na Hulanda den kual ta ser papia di tres alternativa pa un periodo di transishon (wak e kader den e artikulo aki.

→

3. DE OVERGANGSPERIODE

3.1. ALTERNATIEF 1

Aruba wenst, voordat de onafhankelijkheid wordt gerealiseerd, een overgangsperiode vast te stellen gedurende welke Aruba Koninkrijkspartner dient te zijn binnen het Statuut. Aruba zal zodoende de status krijgen van "Land".
Teneinde deze status te bereiken dienden alle landsaangelegenheden ingevolge Statuut, Staatsregeling en Eilandenregeling overgenomen te worden.
Nadat alle landsaangelegenheden zijn overgenomen, zal het samenwerkingsverband tussen Aruba en de Nederlandse Antillen gecreëerd dienen te worden. Dit kan naar analogie van art. 38 van het Statuut.
Het is de bedoeling dat gedurende deze periode zoveel mogelijk naar de eindsituatie wordt toegewerkt. Aruba kan dan de nodige ervaring met Koninkrijksaangelegenheden opdoen en tevens met het samenwerkingsverband tussen Aruba en de Nederlandse Antillen.

3.2. ALTERNATIEF 2

Nadat gedecentraliseerd is overeenkomstig de nieuwe procedure wenst Aruba een associatie-overeenkomst te sluiten met het Koninkrijk der Nederlanden.
In de associatie-overeenkomst wordt aangegeven welke taken het Koninkrijk voor Aruba, zal behartigen.
Gedacht wordt onder meer aan defensie, buitenlandse betrekkingen en cassatie rechtspraak. Uiteraard zal Aruba bij deze behartiging betrokken dienen te worden.
In de overeenkomst wordt het tijdstip vermeld waarop Aruba de status van onafhankelijke staat zal verkrijgen. Op dat moment expireert de overeenkomst.
De bedoeling van een associatie-overeenkomst is om Aruba de gelegenheid te geven zich op een verantwoorde wijze voor te bereiden op de onafhankelijkheid. Associatie-overeenkomsten zijn in de internationale statenpraktijk reeds geaccepteerd als een modus van verantwoorde voorbereiding op de onafhankelijkheid. Voorbeelden zijn Nauru en Belize.
Speciaal in die gevallen waarbij er sprake is van kleinschaligheid, hetgeen bijzondere voorbereiding vereist op de onafhankelijkheid.
Het is immers een bekend feit dat er in gevallen van kleinschaligheid bijzondere problemen zijn zoals onder meer de handhaving van de territoriale integriteit en de behartiging van de buitenlandse betrekkingen.
Een associatie-overeenkomst biedt zowel aan het voormalig moederland als aan de geassocieerde staat de mogelijkheid om op verantwoorde wijze de staatsrechtelijke verhouding te beëindigen.

3.3. ALTERNATIEF 3

Aruba wordt direkt na de decentralisatieperiode onafhankelijk. Deze optie is niet te verenigen met de in de Arubaanse optiek voorgestane ordelijke en planmatige voorbereiding van haar onafhankelijkheid.
Bovendien wenst Aruba een hecht en duurzaam samenwerkingsverband met de overige entiteiten aan te gaan. Het rapport van de Koninkrijkswerkgroep zegt hierover op blz. 111: "Wanneer men het samenwerkingsmodel voor de eindsituatie vergelijkt met het huidige Antilliaanse staatsverband, dan geeft dit zelfs ten aanzien van de uitgangspunten, zodanige strukturele verschillen te zien, dat invoering van het nieuwe samenwerkingsverband onmogelijk geacht moet worden zonder dat daaraan een periode van aanpassing en voorbereiding is voorafgegaan".

Opinion di Eman enkuanto e echo ku ta ser papia di tres alternativa: "Nos no ta kere ku bo por bai negoshá ku tres alternativa".
Skol i Kom.: "For di punto di taktiko?"
Eman: "Bon, esei anyhow. Nos punto di bista ta, ku bo mester bringa pa loke bo ta desea di haya".
Skol i Kom.: "Den boso kaso esei ta alternativa number 1?"
Eman: "Si, pero si a kaso mes ku bo ta "willing" pa "settle" pa menos, e no ta sisti ku bo ta bisa di antemano: "Bo sa kiko, si mi no haya esaki mi ta kontento k'esaya tambe", e ta inkomprendibel . . . eh inkomprendibel no. E ta kómprendibel den e sentido ku MEP (bos halto awor) no kier bai para tras di punto number 1 (alternativa no. 1) mas, pasó el a lag'é kai na St. Maarten. I pa e simpel motibo ku nos a keda insisti k'e tá posibel i mester por wordo lográ, MEP no kier para tras di dje".
Skol i Kom.: "Dikon bo ta kere ku alternativa 1 ta posibel?"
Eman, despues di basta rato: "Bon, e ta posibel pasobra . . . E palabra ta fout. Posibel e ta semper. E punto di diskushon tabata ku Hulanda a bisa: NO, ku Hulanda lo a bisa: NO. Esei nos a keda nenga. Nos ta bisa ku Hulanda na promé luga nó a bisa: NO i si a kaso ku el a bisa NO mes, nos ta kere ku e no tin derecho di bisa NO. Pasobra, si nos bin ku un soberania nos mestér haya e oportunidat di prepar'é optimalmente. E uniko manera pa prepar'é optimalmente ta si bo kambia "statuut". Esei m'a hasi den "Tweede Kamer" tambe: m'a bin ku tur e puntonan ku ta keda den man di gobierno sentral si bo no kambia "statuut". Esaki kier men ku durante henter e fase (transitorio, red.) ku bo ta prepara bo mes pa e soberania, bo ta keda bou di gobierno sentral i bo no ta haya eksperensia ku e partinan legislativo gubernamental mas kardinal pa un pais soberano. Kier men ku ariba un sierto momento despues di 10 aña, 6 aña, 7 aña of 8 aña ku tin un fase transitorio . . . pats, di 18 di mart a yega di e aña ei i di un dia pa otro bo tin ku tuma over tur e podernan ei. No por!!"

"Vaag"

Skol i Kom.: "Pero, e punto di frikshon entre alternativa number 1 i 2 ta "eigenlijk" e fecha riba kual e fase transitorio mester termina. Den alternativa number 1 no ta wordo papiá di un fecha, mientras ku den alternativa no. 2 sí ta ser papia di un fecha riba kual e fase transitorio mester kaba pa despues drenta independensia".
Eman: "Laga'mi bisa'bo, e alternativa no. 2 ta un "creatie" pa no bai bek na alternativa no. 1. Mi no sa si b'a studié, pero e alternativa no. 2 di kual nan ta papia, ta algo masha straño, asosiashon ku Hulanda ets. E asosiashon ei ta pasobra nan a splika Betico di no papia di kambio di "statuut", no papia di "status aparte" mas, pasó eseinan ta "termen" ku ta pone kabeinan reis di Hulanda. Papia di "nieuwe rechtsorde", "associatie", ta p'esei e alternativa number 2 a drenta. E t'un kos masha "vaag".
Skol i Kom.: "Esun di promé tambe ta basta "vaag".
Eman: "Einan, einan e ta "vaag" (den e nota ku a ser presenta na Den Haag), pero den e nota di Aruba e no ta nada "vaag". (Aki Eman kier men e vershon original). "E "toelichting" ku nos a duna riba alternativa number 1 tampoko no ta "vaag": Gewon kambio di "statuut" i duna Aruba un "status aparte" den Reino Hulandes".
Skol i Kom.: "Pa kuanto tempo?"
Eman: "Dependé".
Skol i Kom.: "Esei ta "vaag".
Eman: "No, no e no ta "vaag". Den KWG-raport nos a splik'e asina: "Tien jaar na voltooiing van de decentralisatie".
Skol i Kom.: "Kier men bo ta haya "decentralisatie" despues bo ta bin ku un kambio di "statuut" siguí dor di un "status aparte" pa Aruba".
Eman: "E orei 5 aña (den "status aparte", red.), pero den e konsepto manera e tabata poní e tempo ei den e nota di Aruba. Nos ta bisa: "periode van decentralisatie", si e boluntad politiko t'ei esaki por tuma 3, 4 aña, siguí dor di un periodo den kual bo ta skrap, kambia tur loke por ainda den "eilandenregeling" i den "staatsregeling" anto e orei bo ta yega riba e punto ku bo ta kambia "statuut".
Skol i Kom.: "I for dje punto ku b'a kambia "statuut" bo ta drenta bo "status aparte" i . . ."

→

Eman: "I den KWG nos a bisa: "Vijf jaar daarna: souvereiniteit".
Skol i Kom.: "Boso ta keda para riba esei?"
Eman: "En prinsipio si".
Skol i Kom.: "Kon bo kier men "en prinsipio?"
Eman: "Pasobra por tin faktor dor di kual bo no por "overzie" si bo tin di hasi'e mas kortiko of mas largo".
Skol i Kom.: "Kier men ku bo no por yega na stipula fechanan fiho?"
Eman: "Wak, nos "uitspraak" den KWG tabata "duidelijk": "tien jaar overgangsfase na decentralisatie". En prinsipio mi ta bisa nos ta pará su tras. E t'un "principe-uitspraak", e (KWG) t'un "studie", e no a "bind" bo. Despues por resulta k'e ta 12 jaar of 7".
Skol i Kom.: "E por resulta 100 aña tambe".
Eman: "No, esei si mi no ta kere".
Skol i Kom.: "Dikon no?"
Eman: "Pasobra mi no ta kere den "vaste staatsrechterlijke banden" ku Hulanda mas".

Los di Hulanda

Skol i Kom.: "Pero b'a bisa tambe ku segun bo pueblo awor aki no ta bogando pa independensia, los di Hulanda".
Eman: "Pueblo awor aki no ta bogando pa independensia di Hulanda i mi ta kere ku ei e politikonan tin un tarea. Unabes ku bo tin bo garantianan ku bo no ta bai hinka bo pueblo den un "hel", bo mester bai den e direkshon ei. Ku bon informashon i ku bo soberania bon prepará, mi ta kere ku pueblo lo no tin ningun problema pa ku e "overgang". Awor aki pueblo lo no kier ténde di mester los f'e Hulanda estatalmente. Pero esei no kier men ku si bo hasi'e bon, ku bo tin e garantianan i ku e situashon t'ei pa hasiele, ku e pueblo ta "back" e "up" shen porsiento. Por ta ku no, por ta ku nan ta bisa: "geen sprake van".
Skol i Kom.: "Anto e orei?"
Eman: "E orei lo lanta un partido ku ta bisa k'e kier bira kolonia atrobe, k'e kier bira provinsia atrobe".
Skol i Kom.: "AVP lo no kambia su punto di bista e orei, den sentido di keda permanentemente ku lasonan estatal ku Hulanda?"
Eman: "Eh, e miedo di Hulanda ta esei, ku nos kier e "status aparte and that's it, right?" Esei mi no ta kere aden. Mi ta kere ku tempo a kambia, ku e lasonan ku nos mester bai tin ku Hulanda mester ta diferente ku lokual AVP tabata pensa den pasado, pero "wel van meer dan zuiver volkenrechterlijke aard". Awor Eman ta mustra riba garantianan manera "cassatie rechtspraak" (na Hulanda) i "defensie" kual garantianan ta impliká lasonan di "meer dan van volkenrechterlijke aard".

Defensa

Skol i Kom.: "Pero, kon bo por spera di Hulanda ku e ta duna garantianan pa defensa, mientras ku Aruba por hasi i deshasi den e region aki manera e kier?"
Eman: "Ridíkulo no? Ridíkulo, ei mi ta di akuerdo ku bo (hopi siniko). Ariba su mes ridíkulo. Na Hulanda m'a bisele asina: "Het kan godverdomme niet anders!" Kon bo por spera! Ni maske bo leim e 6 islanan aki hunto, nan no por traha un "geloofwaardig defensieapparaat". No por!!"
Skol i Kom.: "E ta "geloofwaardig" awor?"
Eman: "Eh . . . als militair apparaat: nee. Als deel van waar het land Nederland voorstaat: Ja".
Eman ta admiti despues ku, e echo ku di e manera ei Aruba por pone Hulanda den un guera ku kual e no tin nada di hasi, ta hasi ku e punto aki ta hopi problematiko. "E t'un problema grandi".
Skol i Kom.: "Bo ta kere ku Hulanda ta bai duna e garantia aki (di defensia)?"
Eman (ku duda den su bos): "Hulanda mes no tin mucho gána, pero mi ta kere ku manera e situashon ta awor aki ku otro paisnan lo fors'é di aksept'é por lo pronto".
Awor a bira tempo pa un les di geopolitika. Eman ta splika dikon e ta papia di "por lo pronto". Segun sr. Eman aki poko aña nos no tin mester di tin miedo p'e integridat terotirial komo ku OTAN (of NATO) lo tin Antias kubrí den su sistema di defensa pa motibo di e importansia militar di e islanan aki. Antias ta e "voordeur" di Venezuela i si mester bin lo minimo di influensia cubano aki, Venezuela mes lo por invadí Antias, i p'esei nos no por permiti di ta un pais sin

ehersito, manera Costa Rica.
Tokante posibel influensia cubano: "Nos no ta kere den komunismo na Aruba. Esei no kier men ku kisas komunismo por traha pa otro pais, anke bo por diskuti'é; tin hopi tipo di komunismo i bo por diskuti'é ampliamente. "Anyhow", komunismo no ta pa Aruba".

"Uitspraak" peligroso

Skol i Kom.: "Kon ku bai bin, bo ta señala hopi influensianan den e region di Karibe i p'esei bo kier garantianan enkuanto defensa di parti di Hulanda. Awor, si Hulanda no duna e garantianan ei, kiko bo ta bai hasi e orei?"
Eman despues di un periodo hopi largo di silensio: "Bo sa, ku esei bo ta bai "lok uit uitspraken" peligroso. Nos ta kere ku Hulanda no por nenga. "My men want so and they're gonna get it!" Ta meskos ku ora bo puntrami kiko nos lo hasi si Hulanda no kier duna nos e "status aparte" komo fase transitorio. Mi por pensa mil i un kos e orei. Pero, mi no ta bai pone nan awor aki pasó e orei bo ta bai kai den e mesun fout ku e otro partido ta hasi ku bo ta bisa ku esaki bo kier, pero si bo no duna'mi esaki, mi tin den mi "achterhoofd" esaya. Mi ta kere ku Hulanda su deber ta pa duna nos garantianan riba tereno di defensa".
Ora nos a puntr'e ki indikashonnan e tin ku Hulanda lo kambia su posishon negativo riba e punto di defensa sr. Eman no ta duna un kontesto direkto, pero ta kuminsa elabora riba un bloke Antiyano ku ainda mester wordo formá pa bai bringa pa e garantianan aki, ya ku esaki, segun sr. Eman, lo kumbini tur isla. "Ten overvloede" e ta agrega k'e ta un politiko hopi optimista.

"Tanto aña and that's it"

Skol i Kom.: "Kiko mester pasa segun bo na fin di e seis lunanan, ora e komishon di 7 ta kla ku su trabou?"
Eman hopi breve: "Elekshonnan nobo".
Skol i Kom.: "Boso ta bin ku e asunto di "status aparte" e orei?"
Eman: "Komo fase transitorio, si!"
Skol i Kom.: "Esei ta boso "inzet" pa elekshonnan nobo?"
Eman: "Ja, ja".
Skol i Kom.: "Boso no kier referendum?"
Eman: "Si, si, sigur no. Si e estudio ta duna komo resultado ku mester bai disidi, awor aki, den e tempo aki, pa e desishonnan final, e orei un referendum mester tuma lugar".
Fuera di e referendum señor Eman tambe ta kere den elekshonnan nobo paso segun Eman e "verhoudingen" aktual no ta klop mas, voral pa motibo di "e falta di gobernashon i di e aktitut fatal di e partido MEP".
Skol i Kom.: "Den e referendum tambe boso lo bin ku e alternativa number 1, esta un "status aparte" komo fase transitorio?"
Eman: "Si,siguramente".
Skol i Kom.: "Boso lo bin ku un fecha final pa e fase transitorio tambe?"
Eman: "Si, pero e ta bai depende di akuerdonan ku nos ta logra ku Hulanda i e otro islanan, pasó esaki ta algo ku bo tin ku prepara bon".
Skol i Kom.: "Si bo haña bo "status aparte" lo bo bisa . . ."
Eman: "Tanto aña "and that's it!" "Willing" pa bisa "tanto aña and that's it". ●

ONDERSTAND I PA

Na kuminsamento di aña '78 onderstand a keda legalmente reglá na Aruba. Di e manera ei e limosna finansiero pa esnan den nesesidat a bira un derecho, mihor bisá: un derecho sosial. Pero te ainda, despues di kasi 4 aña, e kontenido di e lei aki no ta worde komprondé pa nos gobernantenan. Ningun momento só nos por yama e suma (f. 42,50 pa siman) ni e aplikasbon legal, un ebempel ku ta pertenesé na un politika sosial.
E oumento di onderstand e aña aki ta foi f. 30,— te f. 42,50. Dikon un oumento di f. 12,50? Wel, e ta masha simpel hinká den otro. E salarionan di empleadonan publiko a subi ku 41.7% durante e periodo den kual e onderstand a keda meskos. Awor ta resulta ku 41.7% di 30 florin ta eksaktamente f. 12,51. Ta masba logiko. (Esun sen preto di diferensia ta wardá pa otro biaha; ki dia, . . . ken sabi!). Den sierto sentido logiko, pero sosial? Absolutamente ku no! Kon ta posibel ku un gobierno ku ta karga un maskarada di 'sosial-demókrata', i ku tin su boka yen di 'prinsipio', (manera den e kaso di e afamado 'protokol di azeta' . . .) ta presenta e oumento aki na pueblo komo un echo sumamente sosial? Por ta ku den e ofisinanan airekondishoná será, den restorante karo i biahando kontinuamente nan a lubida ku e pueblo no por ni kome ni biba di f. 42,50 pa siman. Den nan mundo di luho perdí nan a lubida ku nan salario no por worde kompara ku e limosna di onderstand i ku 41.7% di 4000 florin no ta mes bopi ku 41.7% di 30 florin.

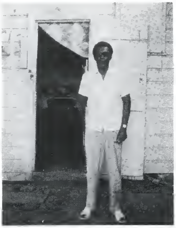
Manera nos a bisa kaba: e manera di aplika e lei di onderstand tampoko ta algo di gaba. Den nos edishon di februari (Skol i Kom. no. 2, 1981) nos a bala atenshon riba e malmanebo di e befe di Kuido Sosial i ta berdat ku un par di luna despues e kuestion aki a worde 'tratá' den Eilandsraad. Pero, komo ku e befe ta gosando un proteksbón bastante severo di e partido mayoritario, te ainda nada konkreto a worde basí. Gobierno a nombra un otro hefe-interino aserka (tambe un 'protégé' di e partido na mando) i awor tin dos befe-interino na D.M.Z.: un pa mainta i un otro pa trei merdia. Nos tin informashon ku ta duna e impresbon ku dor di e medida aki e problemanan na e departamento aki no ta worde parti den mitá — manera aparentemente e intenshon tabata — pero masbien ta worde doblá.

KOLMO KU HÈNDIKÈP

Un ehempel

Komo ku nos kier a duna nos lesadornan un bista mas aserka di kon un hende ku ta haña onderstand ta biba i den ki sorto di problemanan e ta hañando su mes, nos a aserká varios hende e ultimo tempo pa nan duna nan koperashon na e artikulo aki. Pero — i esei tambe ta un señal ku 'algo ta fout' den henter e asunto aki — tabata mustra hopi difisil pa haña un persona asina. E miedo ku e onderstand lo worde kitá of ku a lo menos nan lo bira sospechoso den futuro, tabata hopi grandi.
Pero na okashon di e apertura di e 'sentro di aktividat' nobo di FAVI na Tarabana, nos a topa ku sr. George Rhoda ku sí a duna nos e oportunidat pa entrevist'é na su kas den 'the Village'. Sr. Rhoda

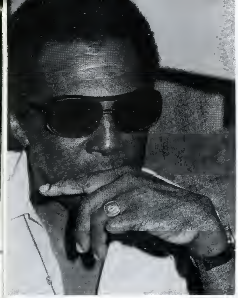

no a hasi esei p'asina e ta haña un chens pa protesta kontra gobierno of kontra e sistema di duna onderstand en general. Esei lo tabata kontra su karakter, su manera di pensa tambe: paso sr. Rhoda ta un hende ku, apesar di e echo ku e ta visualmente inkapasitá i apesar di tur e konsekuensianan di esei, ta i ta keda masha optimistiko. Nos no a tende niun palabra di disgusto tokante niun hende of instansia ku — segun nos — tabata i ta trat'é inhusto. Ela djis konta nos su storia manera e ta, sin ningun momento e kier krea duele i totalmente sin amargura riba kualkier kos. Hopi di nos por tuma un ehempel na dje.

"Doordruppelen jongen"

George Rhoda a risibi nos den su kuarto na 'the Village', na unda e ta biba desde 1970 kaba. Antes (desde 1964) e tabata traha na Aruba Caribbean Hotel komo forman di e ferfdónan. Fé 1968 el a kuminsa haña problema ku su bista. "Anto e ora ei, paso nan kier mi bon, nan a mandami Barranquilla, Colombia. Ma bai Colombia i m'a hasi un check-up einan. E dokter a bisami: "Wel, mi amigo, mi tin ku papia serio ku bo, paso mi no ta gusta 'beat around the bush', mi ta bisabo 'bot-uit': it's too late!" E di; "Kon bo por a laga bo bista bai atras asina? Ariba e isla di Aruba no tin spesialista ku por a mira ku un aña delantá bo mester a bisti bril?" Mi di: "Wel, mi 'n sa, mi tabata pashent di dokter H. i m'a bisa dokter H. ku m'a fia un bril di un amigo di mi i e ora ei mi tabata mira bon, pero dokter H. di ku mi: "Doordruppelen jongen!" Wel, segun ami un dokter di wowo mester sa mihor ku mi i m'a "volg op" su "advies", anto m'a 'doordruppel' te . . . ya . . ."
Skol i Kom.: "Anto bo a haña bo retiro e ora ei na A.C.H.?"
"No direktamente si. Despues ku nan a mandami Colombia nan a bisa: "E homber aki ta willing; pero ya, su bista a fayé . . . "I nan a pas'ami over den hardin, pero despues di algun tempo nan a →

realisa ku mi no por a sigui ku e trabou ei tampoko i ku hopi diplomasía nan a lagami sa ku ta mihor ku mi pidi mi ontslag. I m'a hasi esei direktamente tambe".

Skol i Kom.: "Caribbean Hotel no a dun'abo nada mas despues?"

Rhoda: "No, mi no a haña nada mas. Loke a sosode: e tempo ei, e manager di ku mi: "Bo por bini Pasku i tambe Pasku di resurekshon, un siman delantá, anto nos ta dun'abo algo, un bonus chikito. M'a bai e aña siguiente ku 'Pasen' i m'a haña 35 florin, i despues ku 'Kerstmis' 1978 e di ku mi: "Kos ta malo, nos a mandabo Colombia kaba . . ." Awel, m'a pensa: 'Kiko bosonan ta kere, ku mi ta "bedelaar"? Mi 'n bai mas tampoko, b'a komprondé?"

"Zakgeld"

Skol i Kom.: "I despues di bo retiro bo no tabatin entrada i b'a bai onderstand?"

Rhoda: "Si, m'a bai onderstand. Promé e tabata f. 20,—, f. 25,—, te awor el a bira 155 florin pa kinsena. (Esta f. 42,50 pa su mes i f. 17,50 pa kada yiu, ta f. 77,50 pa siman, red.). Mi tin un yiu homber di 15 aña ku ta den 2e Mavo ku ta biba ku mi i mi yiu muher ku tin 17 aña (MAO) ta ku un señora ku tambe ta kushiná pa nos tres. Mi ta duna e señora f. 100,— (pa kinsena); anto di e f. 55,— ku a sobra, mi tin ku paga f. 10,— pa luna pa e kuarto aki; e resibo di awa ta 15 of 16 florin, lus ta mas o menos 7 te ku 9 florin. Ta sobra un 17 te 20 florin pa mi por kumpra puiro pa laba mi kosnan i otro kos pa tene mi kuarto limpi; ta sobr'ami pues un 'zakgeld' di f. 2,— à f. 3,—".

"Nos no a tende nada di, por ehemplo, paña; bo no por kumpra paña ku 2, 3 florin!"

"No, sigur ku no, pero mi ta haña karsonnan, de bes en kuando. Algun hende ku konosé mi, di Colony, ora nan tin paña ku ta fit mi, nan ta trese pa mi".

Skol i Kom.: "Bo tin ekstra gastonan, pasobra bo ta un persona ku hèndikèp?"

Rhoda: "Wel, laga mi bisa, ekstra gastonan ta por ehemplo e pañanan ku mi tin ku 'dry-clean', mi tin ku trese nan lòndri. Mi ta paga 7 florin i piko, tin ves f. 6,—; ta dependé, no?"

"I transportashon; bo sa bai sali foi kas?"

"Si, mi ta move hopi, pero nan ta bin buska mi. Tur diahueps mi ta bai Caiquetio-club na FAVI i e hendenan ta bin buska mi. Mi ta miembro di direktiva di FALPA tambe i mi tin ku bai reunion. E korant papiá ku FALPA ta manda, mi ta haña 'vrij'. Mi tin un 'cassette-speler'. Mi ta haña 'gesproken boeken' foi Hulanda, tambe 'vrij', no tin mester di paga p'e.

"Wel, Pasku . . ."

E uniko kos ku mi ta haña un poko duro si, ta, manera awor aki mes, e falta di paña pa sali ku'ne, manera karson, bon karson. Mi tín kamisa, pero karsonnan ta fayámi hopi. Mi tin, pero di hopi aña pasa, mi tin berguensa, nan no ta kibrá, pero . . ."

Skol i Kom.: "Bo 'n por haña nada ekstra di onderstand, splikando nan bo situashon?"

"Wel, m'a pensa riba e kos ei, pero mi mester di un hende, un representante ku por yudami, ku ta bai ku mi, i mi ta bai splika einan sierto kos. Paso e 'n ta sèn pa bebe of pa 'goeie leven' i e kosnan ei, no? B'a komprondé? Ta pa yudami un poko mas mihor".

"Anto e pago ku bo ta haña ta meskos ku tur otro hende, sin hèndikèp, ta haña?"

"Si, meskos; anto ku Pasku, un siman prome ku Pasku — e aña aki nan ta paga dia 16 di desember na Playa, anto 17 di desember na San Nikolas, nan ta 'verdubbel' e f. 155,— i bo ta haña bo 'christmasbonus', anto 310 florin. Esei ta pa Pasku so. Ku esei mi ta logra algun kos, ku mi no por a hasi den e otro lunanan".

Skol i Kom.: "Kon bo ta bai pasa Pasku e aña aki?"

Rhoda: "Wel, Pasku . . ., ku Dios ke, te awor aki mi 'n tin idea pa bai niun kaminda, pero mi ta 'bestuurslid' di FALPA i mi ta kere ku nan tin un fiesta chikito pa nos, prome ku Pasku, un 'onderonsje'. Pero 'persoonlijk', na mi kas mes? No, mi 'n tin sen tampoko pa organisa algo. Mi tin ku duna mi yiunan tambe sèn pa nan por kumpra paña i e kosnan ei, b'a komprondé? Paso mi kier nan bon; nan ta 'jong' ainda, b'a komprondé?" ●

Kiko ta pasando na e Ofisina pa Difikultatnan di Bida i di Famia?

Introdukshon

Ya ta mas ku dos luna ku algun artikulo a sali publiká tokante e ofisina di difikultatnan di bida i di famia. E artikulonan tabata hasi menshon di supuesto kartanan di e hefe di e ofisina, drs. Römer, i di un trahado sosial di e ofisina C. Croeze pa minister Navarro.
Hunto ku e artikulo aki ta sali publiká e dos kartanan aki. E kehonan di e ofisina aki i e eksistensia di e kartanan a kondusi na investigashonnan di nos banda den e asunto aki. Prome ku nos kuminsa ku resultado di nos investigashon nos kier duna nos lektornan un bista general di e trabou di e ofisina en kuestion.

Oranjestad, 11 september 1981.

De Weledelgestrenge heer mr. L.J. Navarro
Ministerie van Welzijnszorg
Fort Nassau
Curaçao N.A.

Binnen de setting van het Bureau Levens- en Gezinsmoeilijkheden wordt mevrouw C. Croeze Lopez geacht in staat te zijn aan hulpvragenden op productieve, effectieve en geëigende wijze psychotherapeutische hulp te kunnen aanbieden.
Om deze hulp naar behoren te kunnen aanbieden blijkt een therapeut(e) naast een gedegen theoretische kennis en de beschikking over vaktechnische vaardigheden, zich empatisch ten op zichte van de cliënte(e) te moeten kunnen opstellen.
Empathie is het vermogen om het eigen denken, voelen en ervaren los te koppelen van de beleefde situatie en zich vervolgens in de leef-, denk-, en voelwereld van de cliënt(e) te kunnen verplaatsen.
Mevrouw C. Croeze Lopez kan zich onmogelijk inleven in de belevingswereld van de ander, zij bezit niet de voor deze hulpverlening noodzakelijke empathie.
Het ontbreken van empathie kan normaliter gedefinieerd worden als een meetbare tekortkoming.
In de Antilliaanse situatie, met haar veeltaligheid, de verschillende culturele waarden, onderling verschillende godsdiensten, het onvoltooide acculturatie proces, etc. blijkt het gemis van deze fundamenteel noodzakelijke eigenschap een averechts werkende factor in de hulpverlening.
Vele vergeefse pogingen hebben éénduidig aangetoond dat mevrouw C. Croeze Lopez niet ontvankelijk blijkt voor selectieve, gerichte en opbouwende kritiek.
Zo werd zij verschillende keren gewezen op het feit dat de therapeut(e) zijn eigen belevenis van de hulpvragende op het moment moet kunnen herkennen en duidelijk maken aan de hulpvragende om niet inhumaan over te komen.
Zij heeft dit steeds naast zich neergelegd en bleef de hulpvragende op de haar typerende wijze tegemoettreden, met alle nare gevolgen van dien.
Het komt regelmatig voor dat cliënten wegblijven en dat dan bij navraag blijkt dat zij de houding van mevrouw Croeze Lopez als antipathiek hebben ervaren.
Ook komt het herhaaldelijk voor dat cliënten om een andere therapeut verzoeken, dat het voor hen onmogelijk blijkt vertrouwen te hebben in mevrouw C. Croeze, die zij als kil, zakelijk, en inhumaan ervaren.
Gezien de ernst van de situatie en gegeven dat er thans wel een aanbod van geschoolde arubaanse krachten met een moderne oplei-

→

ding bestaat, die wel empathisch zijn, adviseer ik U deze noodsituatie te beëindigen en het arbeidscontract (zie bijlage) met mevrouw C. Croeze niet meer te verlengen.

Drs. J.M. Römer
Hoofd Bureau Levens- en Gezinsmoeilijkheden.

*** * ***

Aruba, 24 september 1981.

De Weledelgestrenge Heer mr. L.J. Navarro
Ministerie van Welzijnszorg
Fort Amsterdam
Curaçao, N.A., door tussenkomst van dhr. Hoofd Personeelszaken, ARUBA.

Naar aanleiding van de aan U gerichte brief van dhr. drs. J.M. Römer, hoofd Bureau Levens en Gezinsmoeilijkheden op Aruba, gedateerd 11 september 1981, betreffende het niet verlengen van haar contract, wenst ondergetekende het volgende onder Uw aandacht te brengen.
Al wat dhr. Römer in deze brief gesteld heeft, is zijn zeer sterk subjectief gekleurde mening omtrent ondergetekende.
Met hetgeen hij beweert over empathie is zij helemaal niet eens.
Empathie is zeer subjectief, men kan empathie voelen t.o.v. de één en kan/wil deze niet opbrengen t.o.v. een ander.
Naar gelang de psychische en fysische gesteldheid is men geneigd zich de ene keer meer of minder empatisch op te stellen. De mate van empathie kan van dag tot dag, zelfs van uur tot uur wijzigen.
Dat empathie meetbaar zou zijn is derhalve bezijden de waarheid.
Van het feit dat empathie in het werk binnen onze samenleving een grote rol speelt is ondergetekende overtuigd, evenals van het feit dat zij deze over het algemeen in ruime mate kan opbrengen.
Dhr. drs. Römer generaliseert dat de relatie van ondergetekende tot hem en meent, dat de koele, afstandelijke houding een karaktertrek is.
De gereserveerde, zakelijke en kille houding t.o.v. dhr. drs. Römer is bewust gekozen, omdat ondergetekende over het algemeen niet eens is met zijn houding en praktijken t.o.v. zowel cliënten als medewerkers en zij met mensen van het genre van dhr. drs. Römer geen vertrouwelijke banden wenst te onderhouden.
Dat empathie een conditie sine qua non is, zoals dhr. drs. Römer wil doen voorkomen durft zij te betwijfelen.
In ieder wetenschap zijn er verschillende stromingen en verschillende ondersteunende filosofieën, zo ook in de toegepaste sociale wetenschappen.
Er zijn stromingen, die de rol van de empathie benadrukken, andere die er van uitgaan dat empathie niet van noemenswaardig belang is en weer andere, die deze eigenschap als gecontraindiceerd beschouwen.
Aan ondergetekende wordt ook verweten, dat zij niet ontvankelijk is gebleken voor opbouwende kritiek. In de relatie professor-student kan het zowel aan de student als aan de professor liggen of het gebodene begrepen en aanvaard wordt.
Zoals in de brief naar voren wordt gebracht, is het duidelijk, dat dhr. drs. Römer zijn wijze van werken de enige juiste acht.
De werkwijze van ondergetekende mag anders wezen, dan die van dhr. drs. Römer; dit impliceert niet dat deze niet gelijkwaardig, danwel beter is.
Evengoed dat sommige clienten de persoon van ondergetekende gebrek aan empathie verwijten, blijven sommige cliënten van dhr. drs. Römer weg. Van hem beweren sommige cliënten, dat hij ruw, onbeschoft en agressief is, dat hij in therapie oneerbare voorstellen doet en in enkele gevallen ook tot sexuele handelingen komt.
Hoeveel waarde in het geval van beide bovenbedoelde personen gehecht mag worden aan meningen van cliënten en hoe deze beweringen te toetsen is een grote open vraag.
Ondergetekende is in december 1961 afgestudeerd aan een Sociale Academie in Nederland.
Op een periode van vier jaar na, die zij in het buitenland gewoond heeft voor studiedoeleinden, heeft zij steeds op Aruba gewoond en gewerkt.
Voordat zij bij het Bureau Levens en Gezinsmoeilijkheden kwam, heeft zij gedurende jaren tot volle tevredenheid van haar superieuren en medewerkers gewerkt bij de Dienst Maatschappelijke Zorg, de Arubaanse Stichting voor Reclassering en Kinderbescherming en in haar vrije tijd op pro deo basis bij diverse particuliere organisaties.
Een onderdeel van haar werk was steeds, huisbezoeken afleggen in alle districten van Aruba.
Gedurende al de jaren, die zij werkzaam was, heeft zij zich op de hoogte gehouden van de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van welzijnszorg, o.a. door middel van literatuur en zelfstudie.
Zij heeft "workshops" in de Nederlandse Antillen bijgewoond en in de organisatie van enkele gezeten.
Zij heeft deelgenomen aan studiedagen en conferenties in o.a. Antigua, Barbados, Bogotá, Mexico en Nederland.
Sinds 1978 volgt zij de opleiding "Counseling and Psychotherapy" op Curaçao.
Deze opleiding staat onder auspiciën van de "Universidad para las Ciencias Sociales Aplicadas, Cayey, Puerto Rico".
Deze Universiteit, die erkend wordt in de Verenigde Staten, draagt academische verantwoordelijkheid voor de opleiding.
Zij zal in de loop van het jaar 1982 deze studie afronden. Deze studie is gebaseerd op zeer moderne beginselen en is volledig aangepast en reeds getoetst aan de praktijk in onze regio, dit in schrille tegenstelling tot de Nederlandse opleidingen.
De landsregering heeft verder alle medewerking verleend aan deze studie, door beschikbaarstelling van faciliteiten en financiëring.
Zoals vermeld was ondergetekende al langer dan tien jaar werkzaam op welzijnszorggebied op Aruba, toen dhr. drs. Römer zijn studie in de psychlogie nog moest aanvangen.
Hij heeft meer dan de helft van zijn levensjaren in een land met een ander cultuur dan de onze door gebracht.
Als er iemand is die geen begrip heeft voor de culturele realiteit van de Arubaanse bevolking en die er niet thuishoort is hetwel dhr. drs. Römer, die er nog geen twee jaar woont en die op Aruba als een vreemde in Jerusalem wordt beschouwd, doch die zichzelf een alwetende beschouwt in het denk- en gevoelsleven van de Arubaanse bevolking.
Enkel het feit dat dhr. drs. Römer de gewraakte brief heeft verzonden, zonder vooraf overleg te plegen met ondergetekende, getuigt van weinig gevoel voor intermenselijke verhoudingen.
Gezien het feit dat dhr. drs. Römer, ondanks zijn leeftijd, pas afgestudeerd en onervaren in zijn vak is, moge ik U in overweging geven in deze, het oordeel te vragen van o.a. de Arubaanse Stichting voor Reclassering en Kinderbescherming 1961, de Dienst Maatschappelijke Zorg op Aruba, dr. W. Bosch, psychiater en direkteur van het Capriles Kliniek op Curaçao en dhr. drs. H. Arends, een reeds jaren in de Antilliaanse samenleving gevestigde psycholoog, die zijn sporen op dit gebied verdiend heeft.

Ondergetekende is er ten volle van overtuigd, dat het argument door dhr. drs. Römer naar voren gebracht ongefundeerd is en dat er geen reden bestaat om haar contract niet te verlengen.

Carmen Croeze-Lopez
Papilon 8, ARUBA.

C.c.: - Raad van Advies voor de Bureau L.M. op de Ned. Ant.
- dhr. drs. J.M. Römer.

E trabou di e ofisina (superfisial)

En general e meta ta duna ayudo i guia na hendenan ku ta enkontrá problemanan di bida ku nan no por kontestá (solushoná) nan mes. E problemanan por ta di karakter sikológiko, di karakter material of un kombinashon di e dosnan. E ayudo ta a base boluntario. E forma di traha ta basá riba prinsipionan demokratiko. E kliente en kuestion ta disidi riba kua problema(nan) ta wordo trahá (p.e. e por skohe di algun alternativa ku e trahadó ta pone su dilanti) i kon leu e kliente ta bai den esaki. Den otro palabra, ta e kliente ta disidi e rumbo di su yudansa. Si akaso e trahadó sosial no por kumbini ku e forma, e ora ei e ta bisa e kliente e motibo p'esaki. Na su turno e kliente ta disidi si e ta keda of ku e ta bai buska yudansa otro kaminda. E trahadó sosial mester ta solidario ku kliente den su problema(nan), mester sa respetá opinion i sentimiento di e kliente. Tambe e mester por asegurá e kliente ku e informashon duná ta keda konfidensial i ku e kliente ta dispone di tur informashon ku ta toka su asunto. Por ultimo nos mester menshoná ku e ayudo mester ta di tal forma ku e kliente ta siña di e situashon ku e ta den pa yuda su mes i asina bira menos dependiente (punto di salida den trabou sosial).

E kartanan pa minister Navarro

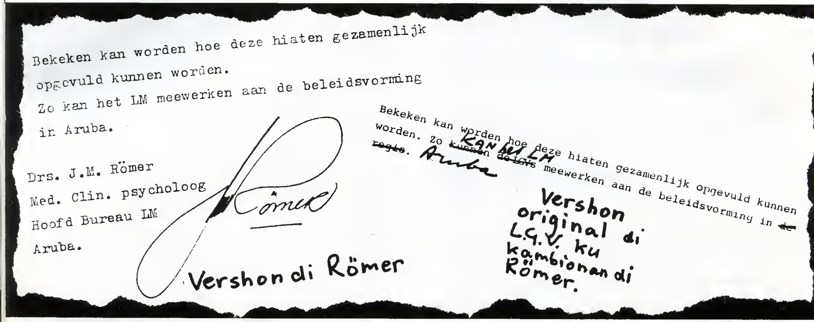
For di e karta di sr. Römer nos por nota ku e ta un persona ku ta "willing" pa bai basta leu pa mantene poder. E ta hasi mal uso di su posishon, e ta manda karta tras di lomba di su kolega, e ta usa e palabra "inhumaan" relashoná ku su kolega, lokual ta un ponensia severamente negativo mientras ku su aktuashon mes ta serka di e palabra ei.
E frase "Het komt regelmatig voor....." segun nos informashonnan di mas ku un banda ta net lo kontrario. Hopi kliente na nan segundo sita ta puntra pa un otro terapista of no ta bolbe mas! Nan ta bai keha tambe serka e otro instansianan. Tur e kasonan aki tin di aber ku e komportashon di e persona aki. SiK a haya sa ku varios okashon sr.

→

Römer ta bisa ku e tin mal eksperiensia ku akademianan sosial na Hulanda. Pakiko awor sí e ta kalifikandonan komo "moderne opleidingen?"
Otro kos straño ta e "empatisch zijn". Kon e sa ku rubianonan studiando na Hulanda si lo ta "empathisch" na su gusto? Kiko "empatisch zijn" tin di aber ku un estudio hulandes moderno?
Den e karta di sra. Croeze nos por nota e manera di desbarata e

Sr. Romer ta komete plagiaat

Un di e kosnan mas sorprendente ku nos a bin topa den nos investigashon ta un nota "Het LM-werk nu en in AGGZ-perspectief" ku ela manda pa algun instansia komo 'discussiestuk'. Tambe nos tin entendí ku ela bai minister. E karta ku a sali hunto ku e nota ta sigui awor aki.

Bekeken kan worden hoe deze hiaten gezamenlijk opgevuld kunnen worden.
Zo kan het LM meewerken aan de beleidsvorming in Aruba.

Drs. J.M. Römer
Med. Clin. psycholoog
Hoofd Bureau LM
Aruba.

Bekeken kan worden hoe deze hiaten gezamenlijk opgevuld kunnen worden. Zo ~~kunnen de LGVs~~ Kan het LM meewerken aan de beleidsvorming in ~~de regio~~. Aruba

ponensianan di sr. Römer. Asta e ta akusa sr. Römer di ta komportando su mes malo den su trabou. Sr. Römer lo ta e uniko hende ku a deskualifiké den su trabou despues di 15 aña ta trahando ets. Awor ta kiko ta kiko?

E forma di sr. Romer di defende su mes publikamente

Den un korant lokal a sali un artikulo unda sr. Römer ta defende su mes riba e publikashonnan negativo pa ku su persona i e ofisina. Nos kier hasi menshon ku e ta skonde su fayonan tras di su klientenan, kalifikandonan komo loko i di tin esturbionan mental. E ta duna un impreshon di ta menospresiá su klientenan dor di insinuá ku no mester bai tras di palabranan di su klientenan. Unda su solidaridat pa ku su klientenan a keda? Tambe e ponensia di ku semper un koterapista ta aserka ta algo ridikulo. Dor di e echo ku tur informashon ta keda konfidensial, mas tanto ta un terapista só ta trata un kaso.

Sr. Romer ta kobra pa testnan hasi den oranan di trabou

Nos tin entendí ku Sr. Römer ta test muchanan (i hende grandi?), usando material di gobierno i hasiendo uso di servisionan di e hendenan ku ta traha na e ofisina den oranan di trabou. Despues e ta manda kobra e hendenan konserní. E plaka ta bai riba su bankrekening.

Pa kolmo e testnan aki por wordo hasí gratis na Pedagogisch Didaktisch Bureau na Departamento di Enseñansa di Gobierno Sentral na Eagle komo servisio na pueblo.
Hopi biaha e ta kombiná e testnan ku un seri di kombersashon pa kua e ta kobra tur. Te unda nos sa, e montante a yega na F350,- pa test.
Nos tin informashon ku den su kontrakt ta pará ku e no mag di tin un "privé-praktijk". Ken sa!

E pretenshon di ta sr. Romer

Ta asina ku durante su trabou hopi biaha e sa bisti bachi blanko manera dokter i stethoscoop na garganta. Tambe e lo tin un 'behandelingsbed' den su ofisina. E ta hasi uso di papel di salubridat publiko ku ta destina pa dokternan di gobierno. Mas biaha e sa introdusi su mes komo dokter Römer. Segun nos, ta pa impreshoná e hendenan. Otro kos straño ta e echo ku e ta yama su mes 'medisch en klinisch psycholoog'.
Te na unda nos a chèk no ta eksisti e "afstudeerrichting medisch psycholoog" na Hulanda. Kiko ta signifikansia di tur esaki?

"De U toegezonden nota "Het LM-werk nu en in AGGZ-perspectief" wordt u aangereikt als een discussiestuk.

U kunt de schrijver helpen in zijn moeizaam sterven en zijn pogingen het LM-werk gestalte te geven door uw eigen bevindingen, aan- en of opmerkingen met betrekking tot deze nota toe te zenden.
In afwachting van uw bijdrage en met vriendelijke groeten".

Nos sorpresa no por tabata mas grandi ora nos a haya informashon ku sr. Römer a kopia parti grandi di un buki hulandes "Het LGV-werk nu en in RIAGG-perspectief", di e "Nederlandse Vereniging voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg", kitando algun kos i kambiando algun nomber.
Na fin di e nota su firma ta briya bunita asina. Nos no ta kere ku mester mas palabra pa refuta e echo aki por kompleto.
Nos kier tuma un frase di un artikulo den Amigoe di 29-9-'81 unda sr. Römer ta reakshona riba publikashonnan negativo pa ku su persona. "Ik heb te hard voor en in deze gemeenschap gewerkt om dit te kunnen accepteren". Awor husga pa bo mes!

Kiko ta bai pasa awor

Pa nos ta mas ku kla, ku e kontrol riba e ofisina aki a faya barbaramente.
Nos kier sa unda e responsabilidat di Gobierno Sentral a keda, ya ku e ofisina ta kai direktamente bou dje? Unda e responsabilidat di Gobierno Insular a keda, ku ta su hendenan ta wordo perhudiká direktamente?
Unda e reponsabilidat di e trahadónan sosial a keda, ku tabata na altura di lokual tabata pasando? Kon a para ku e asina yama 'Raad van Advies' ku lo mester ta e organo pa kontrolá e ofisina aki?
Pa falta di kontrol, e kehonan di e klientenan no a wordo tendí. Di manera ku sr. Römer por a sigui traha manera ku e kier.
Nos ta eksihí un investigashon profundo di parti di Gobierno Sentral riba e asunto aki i pa tuma medidanan severo.
E asunto aki a kousa un daño enorme na e nomber di e ofisina i e konfiansa den trabou sosial en general.
Na e departamento insular di 'Kuido Sosial' tambe tin un kaos kompleto.
Nos a publika esaki e aña aki kaba. Te awor nada no a kambia einan.
Asina nos por nota ku den nos komunidat, ku su balornan materialista kresiente, net e hendenan ku tin mas nesesidat di ayudo ta esnan ku tin ku wanta mas abuso.
Segun nos, aki na Aruba, den trabou sosial en general nos ta riba mal kaminda ya ku no tin maneho.
Den e siguiente Skol i Komunidat nos lo bin ku un artikulo riba maneho di trabou sosial. ●